

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram:
Grunnskolelærer (5.-10.) –
Master i Samfunnsfag

Semester: Vår
År: 2023

Forfatter: Haakon Eide Olsen

Veileder: Frode Fanebust

Tittel på masteroppgaven: En komparativ analyse av granskningsrapportene etter Alexander L. Kielland-ulykken.

Engelsk tittel: A comparative analysis of the investigation reports concerning the Alexander L. Kielland disaster.

Emneord:

Antall ord: 22 222

+ antall vedlegg/annet: 0

Stavanger, 03.06.2023
dato/år

En komparativ analyse av granskningsrapportene etter Alexander L. Kielland-ulykken

Haakon Eide Olsen

**Masteroppgave i samfunnsfag
grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn**

Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora

UNIVERSITETET I STAVANGER

2023

Forord

Når jeg endelig kan levere inn min master oppgave er det med stor stolthet over at jeg har kommet i mål. Samtidig er det litt vemodig at mitt arbeid med prosjektet er over. Prosjektet jeg har begitt meg ut på, handlet om norgeshistoriens største arbeidsulykke. Motivasjonen for å jobbe med denne ulykken var stor allerede før jeg hadde startet. Jeg sitter igjen med et større innblikk i hvordan man arbeider med akademia.

Jeg vil først og fremst takke min veileder Frode Fanebust for at han har vært så tilgjengelig og kommet med utallige gode innspill og bemerkninger for å ta oppgaven min et steg videre. Tusen takk for gode veiledningstimer. Jeg kom alltid fra dem med større motivasjon til å jobbe videre.

Jeg vil videre takke professor Marie Smith-Solbakken for at jeg fikk være med til Frankrike på arkivstudie. Takk for gode innspill! Jeg må også takke resten av reisefølge for en hyggelig tur. Tusen takk til Eva Joly for din hjelp til å finne informasjon om de franske ekspertene, og til resten av «Kielland-gjengen» for at jeg har fått være med på seminarer og lære mer om ulykken.

Tusen takk til alle andre jeg har tatt kontakt med og fått positive svar. Jeg må også takke både samboer og familien for å ha motivert og pushet meg videre.

Stavanger, 31.5.23

Haakon Eide Olsen

Sammendrag

Etter at plattformen Alexander L. Kielland kantret i 1980 ble det gjennomført to granskinger av ulykken. Først av en norsk granskingskommisjon. Konklusjonene fra kommisjonsrapporten ble bakgrunn for et søksmål mot verftet som bygde plattformen. Søksmålet i den franske handelsretten førte til at en fransk ekspertgruppe ble nedsatt til å gjennomføre en egen granskning med bakgrunn i den norske kommisjonsrapporten. Det har de senere årene oppstått en uenighet rundt disse rapportenes konklusjoner, og om disse rapportene egentlig forteller det samme.

Jeg har gjennomført en komparativ diskursanalyse av de to granskningsrapportene. Jeg har da sett på gruppenes medlemmer, kompetanser og hvem de kontaktet. Jeg har videre sett på hva de ulike diskursene anså som korrekte representasjoner av ulykken. Representasjonene er deretter sortert etter hva diskursen anser som viktigere enn andre. Til slutt ble diskursene sammenliknet og plassert i et hegemoni.

Resultatene mine viser at til tross for at det er mange likheter mellom rapportene, finnes det flere sentrale ulikheter i rapportenes konklusjoner. Den viktigste forskjellen går på den norske kommisjonens bruk av begrepet *hovedårsak* om bruddet i D-6 staget. Det samme bruddet omtaler franskmennene som *utløsende årsak*. Dette forteller oss at franskmennene vektla en sammensatt årsaksforklaring i større grad enn den norske kommisjonen. Det er et eksempel på at til tross for at diskursene er enige om mye, finnes det sentrale og viktige forskjeller.

Abstract

After the platform Alexander L. Kielland capsized in 1980, two investigations into the accident were carried out. First by a Norwegian commission of inquiry. The conclusions from the commission's report became the basis for a lawsuit against the French shipyard that built the platform. The lawsuit in the French commercial court led to a French expert group being set up to carry out a separate investigation based on the Norwegian report. In the last few years, there has been a disagreement about the conclusions of these reports, and whether these reports arrive at the same conclusions.

I have carried out a comparative discourse analysis of the two investigation reports. I have then looked at the groups' members, skills and who they contacted. I have furthermore looked at what the various discourses considered to be correct representations of the accident. The representations were then sorted according to what the discourse considers more important than others. Finally, the discourses were compared and placed in a hegemony.

My results show that despite the fact that there are many similarities between the reports, there are several key differences in their conclusions. The most important difference concerns the Norwegian commission's use of the term *main cause* of the breach in the D-6 brace. The French refer to the same breach as the *trigger* cause. This tells us that the French emphasized a complex causal explanation to a greater extent than the Norwegian commission. It is one example showing that despite the fact that the discourses agree on much, there are central and important differences.

Innhold

Haakon Eide Olsen	3
Forord.....	5
Sammendrag.....	6
Abstract	7
1: Innledning.....	10
1.1 En kort historiografi.....	11
2: Teori og metode	16
2.1 Innhenting av empiri.....	16
2.2 Diskursanalyse.....	17
2.2.1 Tre steg for diskursanalyse.....	19
2.2.2 Diskurser og makt.....	23
2.3 Metodisk refleksjon	24
2.4 Begrepsavklaringer	25
3: Den norske granskningskommisjonens rapport	26
3.1 Bakgrunn.....	26
3.2 Steg 1: Avgrens og definer diskursen	27
3.3 Steg 2: Diskursens representasjoner	33
3.4 Steg 3: Representasjonenes foranderlighet.....	43
4 Den franske ekspertgruppens rapport.....	44
4.1 Steg 1: Avgrens og definer diskursen	45
4.2 Steg 2: Diskursens representasjoner	48
4.3 Steg 3: Representasjonenes foranderlighet.....	58
5: Komparativ analyse.....	61
5.1 Diskursenes grenser	61
5.2 Konstruksjon og sveisefeil.....	62
5.3 Stabilitetssvikt.....	64
5.4 Inspeksjoner.....	65
5.5 Vektingen av årsaker	66
5.6 Redning og evakuering	67
5.7 Definisjonsmakt og hegemoni.....	68
6: Konklusjon	75
Referanseliste.....	78

1: Innledning

27. mars 1980 sendte radiooperatør Harry Vike ut meldingen «Mayday, mayday, Kielland velter».¹ Stedet var Alexander Kielland-plattformen på Ekofiskfeltet i Nordsjøen.² Rigger var av typen «Pentagon».³ Dette vil si at den var formet som en femkant, med et bein i hver vinkel. Kielland lå på dette tidspunktet forbundet med en gangbro til en annen plattform som het Edda.⁴ På grunn av dårlig vær ble Kielland trukket noen titalls meter bort fra Edda. Denne forhalingen skjedde ved å stramme noen ankerwirer, mens andre ble slakket. På et tidspunkt mellom forhalingen og Vike sin melding, knakk ett av beina på Kielland av.⁵ Dette gjorde at riggen la seg over og fikk en slagside på rundt 30 grader.⁶ Tungt utstyr seilte over dekkene, og tok livet av mennesker som desperat forsøkte å komme seg ut.⁷ Både mannskap og gjester gjorde sitt for å komme seg i sikkerhet. Noen hoppet i sjøen, andre satt seg i livbåtene. Enkelte tenkte at det mest fornuftige var å holde seg tørr, og klatret til plattformens høyeste punkt for å bli reddet av helikopter. Ingen rakk imidlertid å bli hentet av helikopter fra dekket før de siste ankerwirene røk etter omtrent tjue minutter med slagside.⁸ Alexander Kielland gikk helt rundt og ble liggende slik at man kun så undersiden av beina over vannflaten.

De offisielle tallene etter ulykken viste til 123 døde og 89 overlevende.⁹ Denne ulykken berørte, og berører fortsatt, mange mennesker. Blant disse finnes overlevende og etterlatte, men også arbeidskolleger og alle dem som deltok i redningsaksjonen, etterforskere, og andre interesserte. Alle stilte spørsmålet: «Hva var årsaken til Kielland-ulykken?». En norsk granskningskommisjon, aktiv fra 1980 til 1981, forsøkte å finne årsak til ulykken.¹⁰ I 1985 presenterte også en fransk ekspertgruppe en rapport om ulykken, som gruppen hadde arbeidet med i fire år.¹¹

¹ Kongsnes et al. 2016: 31

² Smith-Solbakken & Dahle 2020

³ Smith-Solbakken & Dahle 2020

⁴ Smith-Solbakken & Dahle 2020

⁵ Kongsnes et al. 2016: 222

⁶ Fanebust 2022: 29; Kongsnes et al. 2016: 222

⁷ Smith-Solbakken et al. 2019: 141

⁸ NOU 1981:11 1981: 17

⁹ I Hovedredningssentralens rapport fra ulykken står det 91 overlevende, men 89 er det offisielle antallet.

¹⁰ NOU 1981:11 1981

¹¹ Jourdain et al. 1985b

I denne oppgaven ønsker jeg å se nærmere på disse to rapportene. Jeg vil jobbe for å belyse og besvare følgende problemstilling:

I hvilken grad det er divergens mellom rapportene fra den norske granskningskommisjonen og den franske ekspertgruppen etter Alexander L. Kielland-ulykken, og hva vil eventuelt disse forskjellene bestå i?

Det vil også være sentralt å se på hva forskjellene mellom rapportene egentlig har å si, altså hva de innebærer for lesernes forståelse av ulykken.

Oppgaven skal ikke ta for seg selve årsaksforklaringene i den grad at den skal mene noe om hva som er grunnen til at katastrofen inntraff. Jeg skal utelukkende ta for meg arbeidet rundt rapportene til den norske granskningskommisjonen og den franske ekspertgruppen.¹² Oppgaven vil derimot omtale *granskernes* arbeid med å avdekke ulike mulige årsaksforklaringer, da dette kan si noe om diskursenes åpenhet. Jeg hadde på forhånd en hypotese om at hver av diskursene har grunnlag i en viss nasjonal stolthet, og at denne stoltheten kunne ha påvirket granskningene i retning slik at begge plasserte årsak til havariet og katastrofen utenfor egne nasjonale grenser. Om dette faktisk er tilfelle, vender jeg tilbake til i konklusjonen.

1.1 En kort historiografi

1980 - 1991

Granskningen av ulykken er det tidligere blitt skrevet lite om. Særlig gjelder det den franske granskningen. I den norske offentligheten har den franske granskningen antakelig blitt sett på som en ren forsvarsrapport fra det franske verftet.¹³

Kun få uker etter ulykken ble det første verket utgitt, .¹⁴ *Nordsjøtragedien* var en bok om ulykken på rett i overkant av 200 sider av Bernt Eggen og Håkon Gundersen og en rekke medforfattere.¹⁵ Allerede uker etter havariet konkluderte Eggen og Gundersen med at D-leggen

¹² Jourdain et al. 1985b; NOU 1981:11 1981

¹³ 9. mars 2021 – Dagsnytt 18 2021

¹⁴ Eggen & Gundersen 1980

¹⁵ Eggen & Gundersen 1980

ble revet av etter et brudd i D-6 staget.¹⁶ Stagbruddet skyldtes etter deres oppfatning en sprekk ved hydrofonholderen på D-6 staget.¹⁷ De stilte også et sentralt spørsmål om hvorfor riggen ikke gikk rundt med en gang, men ble liggende med slagside en stund, uten at de hadde svaret på det.¹⁸

Året etter Kielland-ulykken ble granskningskommisjonens rapport levert til regjeringen og senere offentlig publisert.¹⁹ Spesifiseringer av innholdet i rapporten kommer jeg tilbake til. Denne rapporten lå til grunn for et søksmål mot det franske verftet Compagnie Francaise d'Entreprises Métalliques (CFEM), som var konstruktøren av riggen Alexander L. Kielland.²⁰ I forbindelse med dette søksmålet nedsatte den franske handelsretten en egen ekspertgruppe som skulle vurdere granskningskommisjonens arbeid og gjøre egne undersøkelser for å finne årsaken til ulykken.²¹ Ekspertgruppen leverte sin rapport til handelsretten i Paris i 1985.²² Det er altså disse to rapportene jeg skal analysere videre i oppgaven.

I 1991 kom partene i den franske handelsretten til forlik.²³ Ingen andre enn de involverte aktørene fikk på det tidspunktet kjennskap til forliket i det hele tatt ble inngått.²⁴

I 1992 publiserte Ole Østlund boka *Sabotasjen mot Kielland*.²⁵ Østlund tok for seg hypotesen om at rederiet Stavanger Drilling II AS selv sprengte i stykker D-4 staget for å kunne innkassere forsikringspenger etter havariet. Denne hypotesen ble stemplet av granskningskommisjonen som konspiratorisk. De unnlot å granske den, da de mente at en slik granskning ville medføre overforbruk knyttet til både tid og budsjett.²⁶ Boka dokumenterer uansett at det lenge har levd alternative forklaringer av ulykken, som fortsatt lever blant enkelte overlevende og etterlatte.²⁷

2016 - 2022

¹⁶ Eggen & Gundersen 1980: 19

¹⁷ Eggen & Gundersen 1980: 23

¹⁸ Eggen & Gundersen 1980: 26

¹⁹ NOU 1981:11 1981

²⁰ Jourdain et al. 1985b: 23

²¹ Jourdain et al. 1985b: 28

²² Kongsnes et al. 2016: 193

²³ Fanebust 2022: 235

²⁴ Fanebust 2022: 237

²⁵ Østlund 1992

²⁶ NOU 1981:11 1981: 11

²⁷ Reme 2021; Østlund 1992

Stavanger Aftenblad publiserte i 2016 et 56 sider langt magasin som handlet om Kielland-ulykken.²⁸ Magasinet var utarbeidet av Ellen Kongsnes og Thomas Torgersen Skretting. Etter nærmere 30 år med stillhet, kom Kielland igjen på dagsorden. I magasinet var det intervjuer med overlevende som sådde tvil om granskningskommisjonens konklusjoner. De intervjuede overlevende refererte til den franske rapporten fra 1985, som de mente vektla bruksfeil tyngre enn konstruksjonsfeil.²⁹

Samme år kom Ellen Kongsnes, Else M. Tungland, Hans-Jørgen Wallin Weihe og Christer D. Daatland³⁰ med boka *Alexander L. Kielland – ulykken: Hendelsen, etterspillet, hemmelighetene*, med Marie Smith-Solbakken som redaktør. Denne boka var første bind i en serie kalt *Råolje*. Boka ble laget på bakgrunn av over 250 intervjuer med overlevende, etterlatte og de involverte partene i ulykken. Begynnelsen av boka er en polyfoni av sitater fra intervjuene. Denne polyfonien forteller den opplevde historien av ulykken og etterspillet. Den andre delen handler om hva som skjedde i tiden etter ulykken. Boka kom ut etter Aftenblad-journalisten Ellen Kongsnes hadde gravd frem det nå 25 år gamle forliket fra den franske handelsretten.

Videre i *Råolje*-serien ble det året etter utgitt en bildebok kalt «Ringene i vannet» og en mindre bok knyttet til leseprosjektet «Hele Rogaland leser» i 2020.³¹

I 2019 begynte historikeren Marie Smith-Solbakken ved universitetet i Stavanger arbeidet med å lage en minnebank knyttet til ulykken. I minnebanken ble intervjuene fra *Råolje*-serien publisert. Intervjuene ble sortert i fem ulike bind ut fra intervjuobjektets tilknytning til ulykken.³² Det kalles minnebank fordi innholdet er individuelle minner, uten noen form for sensurering. Innholdet viser hva ulike personer selv opplevde og hva de husker fra ulykken, uten at det nødvendigvis stemmer overens med fakta. Minnebanken vokser fremdeles, da det til stadighet gjøres nye intervjuer.³³

I desember 2020 mottok universitetet i Stavanger en formell klage fra sivilingeniøren Greame Dick.³⁴ Dick klaget inn professor Marie Smith-Solbakken for forskningsjuks. Klagen

²⁸ Kongsnes & Skretting 2016

²⁹ Kongsnes & Skretting 2016: 18

³⁰ Kongsnes et al. 2016

³¹ Paulsen 2020; Paulsen & Smith-Solbakken 2017

³² Smith-Solbakken et al. 2019: 10

³³ Smith-Solbakken et al. 2019: 13

³⁴ Dick 2020

omhandlet *Råolje*-serien. Han påstod blant annet at den norske og den franske granskningsrapporten gjenspeilte enighet mellom de respektive granskerne om årsaken til ulykken.³⁵ Klagen ble avvist, men viser at det finnes en diskusjon om de to granskningene konkluderte likt eller ulikt.³⁶ Denne klagesaken omhandlet samme tematikk som denne masteroppgaven. Oppgaven søker å bidra til forskningsfeltet ved å bringe klarhet i hvorvidt det er dissonans i de to rapportenes konklusjoner.

I 2021 gikk Riksrevisjonen gjennom den norske granskningen som ble gjort av ulykken.³⁷ Kielland-nettverket hadde fremmet forslag om en fullverdig ny granskning. Riksrevisjonen konkluderte med at til tross for at den norske granskningen hadde flere svakheter, var det ikke grunnlag for å anbefale ny gjennomgang. Riksrevisjonen så det som lite sannsynlig at det ville bli gjort nye funn etter så lang tid, særlig når plattformen ligger på 700 meters dyp. Derimot ble det besluttet at Norsk Oljemuseum skulle få bevilget åtte millioner kroner for å dokumentere ulykken. I mandatet til dokumentasjonsprosjektet ligger det inne at midlene skal gå til å dokumentere ulykken, samt overlevendes og pårørendes opplevelser fra ulykken og tiden etter.

I 2021 ga Kielland-nettverkets leder, Kian Reme, ut boka *Kampen om Kielland*.³⁸ I denne boka beskriver han hvordan Kielland-fondet, og Kielland-nettverket har jobbet for å få en troverdig forklaring og erstatning etter ulykken. Reme beskriver i boka hvordan det opplevdes å miste broren Rolf. Det kommer tydelig frem i boka at Reme ikke har falt til ro med granskningskommisjonens behandling av ulykken, eller statens behandling av overlevende og etterlatte.

I 2022 sendte NRK andre sesong av dramaserien «Lykkeland», som tar for seg deler av norsk oljehistorie.³⁹ Sesongens to siste episoder handlet om Kielland-ulykken, der flere av seriens karakterer hadde ulike roller tilknyttet ulykken.⁴⁰ Seriens andre sesong hadde et seertall på nærmere 800 000 i snitt per episode.⁴¹ Samtidig sendte TV2 en dokumentarserie på seks episoder om Kielland-ulykken.⁴² Den serien heter «Katastrofen Kielland», og fikk i snitt et seertall på 450 000 per episode.⁴³ TV2-serien tok for seg hvordan Kielland-ulykken opplevdes

³⁵ Dick 2020

³⁶ Lie & Fanghol 2021

³⁷ Riksrevisjonen 2021b

³⁸ Reme 2021

³⁹ Bølstad 2022b; 2022a

⁴⁰ Bølstad 2022b; 2022a

⁴¹ Kristoffersen 2022

⁴² Nilsen 2022a

⁴³ Kristoffersen 2022

for de overlevende, etterlatte og de som gransket ulykken. I tillegg presenterte dokumentarserien det arbeidet som fortsatt gjøres i tilknytning til katastrofen.

I 2022 utga historiker og siviløkonom Frode Fanebust boka *Katastrofe og korrupsjon - det skjulte spillet etter Alexander L. Kielland-ulykken*, blant annet på bakgrunn av forskningen som Marie Smith-Solbakken har ledet.⁴⁴ Boka begynner med mikrohistorier som forteller hvordan overlevende og redningsmenn opplevde ulykken. I andre del av boka tar Fanebust for seg etterspillet av ulykken og ser på hvordan Norge håndterte ulykken da den først skjedde.

⁴⁴ Fanebust 2022

2: Teori og metode

2.1 Innhenting av empiri

For å løse denne oppgaven, begynte jeg med å dra til Frankrike for å hente underlagsmaterieell knyttet til den franske granskingsrapporten. Dette ble gjort fordi jeg i utgangspunktet hadde tilgang til den franske rapporten, men ikke noen av underlagsdokumentene. Med tilgang på underlagsdokumentene og brevvekslingen mellom advokater, vil man kunne si mer om hvilke vurderinger og tanker franskmennene kan ha gjort under utarbeidingen av sin rapport. Jeg reiste med en forskergruppe bestående av professor Marie Smith-Solbakken, professor Bjørn Nicolaysen, advokat og politiker Eva Joly og doktorgradsstudent og journalist Tor Gunnar Tollaksen. Vi dro til Paris og videre med tog til Lille og til industribyen Roubaix. Roubaix er en by som ligger i nord-Frankrike, nær grensen til Belgia. I Roubaix ligger «Archives nationales du monde du travail». Oversatt blir det «Nasjonalt arbeiderarkiv». I arkivet brukte vi tre dager på å skanne dokumenter ved hjelp av en app på mobilen. Dokumentene ble videre sendt i PDF-format til meg på e-post. Jeg lastet PDF-filene opp i en mappe med navn på arkivboksen de ble hentet fra. Jeg la franske dokumenter inn i et program som heter «Deepl», for å oversette hele dokumenter til engelsk eller dansk. Dette var nødvendig siden jeg ikke behersker fransk. Gjennom dette programmet var oppsettet av dokumentet omtrent likt som det franske originaldokumentet, bare teksten var oversatt. En ulempe med dette programmet, var at det hadde en maksimumsgrense på 20 dokumenter. Da jeg kom tilbake til Norge, byttet jeg derfor til et program som heter «Taia Catapult». Dette programmet er et oversettelsesprogram som tilbyr oversettelser av høy kvalitet. «Taia Catapult» gjør også oversettelser til norsk, hvilket gjorde etterarbeidet med dokumentene lettere. I dette programmet måtte jeg manuelt godkjenne hvert avsnitt som ble oversatt, noe som gjorde prosessen litt mer tidkrevende. Ved manuell godkjenning hadde jeg derimot en mulighet å luke ut en del feil, som blant annet at det franske egnnavnet «Courtouis» ble oversatt til det norske ordet «høflig». Dette ville gitt setningene feil betydning, og med det redusert oppgavens validitet.

2.2 Diskursanalyse

For å løse oppgaven har jeg valgt å ta utgangspunkt i diskursanalyse som metodisk grunnlag. Dette fordi man kan se på rapportene som resultater av ulike diskurser. Professor Ivar Neumann ved universitetet i Oslo fremhever at diskursanalysen er en metode som kan brukes for å undersøke og finne noe nytt om både forutsetninger og bakgrunn for politiske avgjørelser.⁴⁵

Begrepet diskurs har blitt definert på en rekke måter, avhengig av hva det skal brukes til. Norman Fairclough bruker i sin bok «kritisk diskursanalyse» diskursbegrepet nærmest som et synonym til ordet «språkbruk».⁴⁶ Johannessen, Rafoss og Rasmussen definerer derimot en diskurs som «en kollektiv forståelsesramme».⁴⁷ Jan Grue definerer i Store Norske Leksikon (SNL) en diskurs som «en sammenhengende rekke med språklige enheter som er ytret i en gitt kontekst».⁴⁸ Denne definisjonen balanserer Faircloughs vekt på språk, med Johannessen, Rafoss og Rasmussens vekt på kontekst. Videre definerer Hansun Zhang Waring diskursanalyse slik: «Discours analysis refers to close reading of actual use of language [...] for the purpose of dissecting its structures and devising its meaning».⁴⁹ Her tolker jeg Waring som at man skal se nærmere på den faktiske språkbruken. Til slutt i denne rekken den som nok er mest anvendelig for meg: Johannessen et. al. definerer diskursanalysen som «å undersøke hvordan bestemte måter å tenke og snakke om verden på (diskurser) fremhever og legitimerer bestemte handlingsformer som bidrar til å skape, opprettholde og endre samfunnet som sosial virkelighet».⁵⁰ Det vil derfor være viktig å ikke stoppe etter selve teksten er analysert, men se videre på rapportenes virkningshistorie.

Johannessen, Rafoss og Rasmussen⁵¹ beskriver selv sin definisjon som begrenset. Med dette mener de at de har fjernet begreper som representasjon og praksis fra selve begrepet, og heller sier at diskurs står i sammenheng med representasjon og praksis. I diskursanalyse er det sentralt å se på hvordan representasjoner og utsagn fører til handling.⁵²

⁴⁵ Neumann 2021: 19

⁴⁶ Fairclough 2008: 15

⁴⁷ Johannessen et al. 2018: 58

⁴⁸ Grue 2022

⁴⁹ Waring 2018: 9

⁵⁰ Johannessen et al. 2018: 67–68

⁵¹ Johannessen et al. 2018: 94

⁵² Johannessen et al. 2018: 67–68

Representasjon kan man se på som måten man forklarer et fenomen.⁵³ Når et fenomen beskrives språklig, vil det aldri være en nøyaktig og objektivt.⁵⁴ Det vil heller være en subjektiv fremstilling av virkeligheten.⁵⁵ Alle fenomener representeres på ulike måter, og ingen kan defineres som en nøyaktig gjengivelse av virkeligheten.⁵⁶ Johannessen, Rafoss og Rasmussen bruker kart som en konkretisering av representasjon.⁵⁷ Man kan se for seg kartet som en representasjon av terrenget man skal gå i.⁵⁸ Et kart vil ikke klare å vise alt i terrenget, men det vil fremheve enkelte deler av terrenget, samtidig som andre deler ikke vil komme frem på kartet.⁵⁹ På samme måte som det finnes flere kart over samme område, finnes det flere representasjoner av samme fenomen som fremhever ulike deler av fenomenet.⁶⁰

Diskursanalyse er en sirkulær prosess.⁶¹ Med dette menes at en representasjon påvirker hvordan vi forstår et fenomen. Samtidig vil vår forståelse igjen påvirke hvordan vi representerer det samme fenomenet neste gang vi skal uttale oss om det. Forståelse og representasjon ligger til grunn for menneskers handlinger.⁶² Thomas-teoremet forteller oss at våre oppfatninger har konsekvenser, uavhengig om de er sanne eller ikke.⁶³ Så lenge man tror man har rett, handler man i henhold til den troen, og disse handlingene vil ha ringvirkninger.⁶⁴ Dette kan illustreres ved å se på Nazi-Tyskland. Innad i nazistpartiet ble man overbevist om at jødene var kilden til alt ondt. Denne overbevisningen førte til en masseutsettelse av jødene, til tross for at jødene var helt vanlige mennesker. Dette er et eksempel på at ord både påvirker makten og er et redskap for den,

Jeg har tatt et valg ved å dele granskningene opp som to ulike diskurser. Dette valget er gjort med bakgrunn i at problemstillingen setter søkelys på forskjeller. Forskjellene vil komme tydeligere frem ved å gjennomføre samme analyse på begge rapportene separat, enn ved å forsøke å ta inn begge rapportene i samme diskurs.⁶⁵

⁵³ Johannessen et al. 2018: 53

⁵⁴ Johannessen et al. 2018: 52

⁵⁵ Johannessen et al. 2018: 53

⁵⁶ Johannessen et al. 2018: 52

⁵⁷ Johannessen et al. 2018: 53

⁵⁸ Johannessen et al. 2018: 53

⁵⁹ Johannessen et al. 2018: 53

⁶⁰ Johannessen et al. 2018: 55

⁶¹ Johannessen et al. 2018: 65

⁶² Johannessen et al. 2018: 61

⁶³ Johannessen et al. 2018: 43–44

⁶⁴ Johannessen et al. 2018: 44

⁶⁵ Jørgensen & Phillips 1999: 149

Jeg vil begynne med å analysere den norske diskursen, fordi den norske rapporten ble utgitt noen år før den franske, og da ble et underlagsdokument som den franske ekspertgruppen brukte til å utarbeide sin egen rapport.⁶⁶

2.2.1 Tre steg for diskursanalyse

Neumann⁶⁷ beskriver at en diskursanalyse kan gjøres i tre steg, mens Johannessen, Rafoss og Rasmussen⁶⁸ har laget en tilsvarende prosedyre med fem steg. Jeg lager i denne oppgaven en egen trinnvis prosess med utgangspunkt i disse to alternative fremgangsmåtene. Dette gjør jeg for å tilpasse diskursanalysen til analysematerialet, som er granskningsrapporter.

Før man begynner med selve analysen, mener Neumann⁶⁹ at man må etablere en kulturell kapital. Med dette mener han at man er nødt til å starte med å sette seg inn i kulturelle koder innad i diskursen. Siden det i hovedsak er to granskningsrapporter jeg skal analysere, vil det være viktig å vite hvor mye informasjon som hadde kommet frem på tidspunktet etterforskningene fant sted. Dette inngår som to av stegene til Johannessen, Rafoss og Rasmussen⁷⁰ i deres steg for steg-oppskrift på diskursanalyse. De mener at man må gjøre seg godt kjent med hvilken forskning som er gjort tidligere på feltet. Dette har jeg skrevet kronologisk i innledningen av oppgaven, etter selv å ha gjennomgått materialet i detalj. Videre mener de at det er sentralt å gjøre seg godt kjent med teksten som man skal analysere.⁷¹ Man må alltid ha i bakhodet hva slags tekst det er snakk om. For å besvare dette kan man finne tekstens sjanger, målgruppe, kontekst og årsak til at den ble skrevet. Oversikten man får i dette steget er viktig for videre arbeid, da detaljanalyse av tekstene er tid- og plasskrevende og vil bare kunne brukes på et fåtall av de mange hundretall sider rapportene omfatter. Oversikten vil hjelpe meg å foreta et utvalg av hvilke sider og tekster som det vil være hensiktsmessig å studere nærmere.

I forbindelse med Kielland-ulykken vil det alltid være en representasjon som fremstår som den dominerende, og som har et herredømme over andre teorier og hypoteser. Som diskursanalytiker må man ha kunnskap om både rådende og alternative representasjoner av fenomenet man skal analysere.⁷² Man må også ha kjennskap til at det finnes representasjoner

⁶⁶ Jourdain et al. 1985b

⁶⁷ 2021: 47–73

⁶⁸ 2018: 73–76

⁶⁹ 2021: 47

⁷⁰ 2018: 74–75

⁷¹ Johannessen et al. 2018: 74–75

⁷² Neumann 2021: 48

som kalles konspiratoriske. Ikke minst er det nødvendig å se om det pågår en *diskursiv kamp*, som går ut på at flere diskurser kjemper om herredømme til å definere et fenomen.⁷³

Steg 1: Avgrens og definer den valgte diskursen

Ifølge Neumann⁷⁴ er det første som gjøres når man har valgt seg tekst å analysere, å avgrense hvem som er en del av diskursen og hvem som ikke er det. Det vil også være relevant å avgrense diskursen tidsmessig, da den vil kunne endres over tid. For eksempel forandret nordmenns syn på norske kvinner som fikk barn med tyske menn seg fra 30-tallet til 40-tallet, og synet har igjen forandret seg siden. Diskursanalysen vil altså kunne gi vidt forskjellig resultat ut fra den valgte tidsavgrensningen. Ofte vil det være uklart hvor vidt en diskurs skal strekke seg. Dette kan føre til at analyseoppgaven kan bli langt mer omfattende, og mindre spisset enn det som trengs for å besvare den opprinnelige problemstillingen.

Jørgensen og Phillips foreslår at man bør bruke forskningsspørsmålene og problemstillingen til å definere diskursen.⁷⁵ Med dette mener de at hvis man skal ha en komparativ analyse, vil det kunne være en fordel å definere analyseobjektene som to ulike diskurser fremfor som ulike posisjoner i samme diskurs.⁷⁶ Jeg velger i denne oppgaven som nevnt å plassere rapportene i to ulike diskurser da disse rapportene har en avstand fra hverandre både i tid, formål og geografi. Samtidig må man passe på å ikke spisse diskursen mer enn problemstillingen tillater.⁷⁷ Man vil for eksempel ikke få en analyse basert på det nordmenn mener om en politisk sak, hvis man luker bort de som av ulike grunner velger å avstå fra å stemme ved politiske valg. At de ikke stemmer, behøver ikke å bety at de ikke har en mening om saken. Dessuten: Også de som ikke har en mening, er fremdeles en del av folket. Resultatet fra analysen vil stå i fare for å bli ugyldig om ikke også disse gruppene inkluderes i den. Johannessen, Rafoss og Rasmussen poengterer derfor viktigheten av å identifisere hvem som får uttale seg, og det som kan være like viktig, hvem som ikke får det.⁷⁸ I min oppgave blir det da relevant å se på hvem som er med i granskningsgruppene. Altså hva slags kompetanse har medlemmene av gruppene som har utformet rapportene? Hvem har gruppene henvendt seg til utenfor egen gruppe for å få underlagsdokumenter? Er det noen som ikke blir hørt i arbeidet med teksten? Det vil også være

⁷³ Johannessen et al. 2018: 71

⁷⁴ Neumann 2021: 53–54

⁷⁵ Jørgensen & Phillips 1999: 149

⁷⁶ Jørgensen & Phillips 1999: 149

⁷⁷ Jørgensen & Phillips 1999: 149

⁷⁸ Johannessen et al. 2018: 81

viktig å avdekke rollene til dem som får uttale seg. Altså om det er frittstående som utaler seg, eller om de selv er aktører i saken.

I dette steget vil jeg bruke følgende forskningsspørsmål:

- Hva krever teksten av oss?
- Hvilke aktører får hvilken rolle i teksten?

Steg 2: Diskursens representasjoner

I dette steget skal man trekke ut de viktigste representasjonene i diskursen.⁷⁹ Det vil da være sentralt å se på hvilke representasjoner eller virkeligheter som blir presentert i teksten.⁸⁰ Vi kan da spørre oss om hvilke påstander som blir presentert.⁸¹ Det vil også være naturlig å sortere disse påstandene etter språkføringen, altså hvorvidt språket åpner for tvil.⁸² Dersom teksten sier: «Føreren av bilen brukte ikke belte og omkom av den grunn», er det ingen tvil i teksten. Hvis det derimot hadde stått: «Det kan tenkes at manglende bilbelte kan ha ført til mannens død», inviteres det inn en tvil om påstanden. Når man ser på representasjoner som påstander, vil det også hjelpe oss å sette motsigelser opp mot hverandre⁸³. Neumann påstår at det vil alltid leve mer enn én representasjon innad i en diskurs.⁸⁴ Han begrunner dette med at man vil finne ateister selv i de mest fundamentalistiske miljøer.⁸⁵ Altså vil det være en viss grad av uenighet i enhver diskurs.

I denne delen av analysen vil jeg vise hvilke representasjoner som blir drøftet i rapportene. Samtidig vil det her komme frem hvordan rapporten presenterer de ulike diskusjonene innad i granskningsgruppene. Underlagsdokumenter kan avsløre hvordan gruppene faktisk har arbeidet med de ulike virkelighetsoppfatningene. Johannessen, Rafoss og Rasmussen sier det er naturlig å reflektere rundt hvem som tjener og hvem som taper på representasjonen⁸⁶. Det vil klart være sentralt i min oppgave, da det er snakk om en rettsak om 700 millioner 1981-kroner, som i dag er verdt 2,64 milliarder kroner. Konklusjonene i granskningene resulterte i tap økonomisk enten

⁷⁹ Neumann 2021: 57

⁸⁰ Neumann 2021: 57

⁸¹ Johannessen et al. 2018: 78

⁸² Johannessen et al. 2018: 78

⁸³ Johannessen et al. 2018: 80

⁸⁴ Neumann 2021: 57

⁸⁵ Neumann 2021: 57

⁸⁶ 2018: 82–83

den ene eller andre veien. Dette spørsmålet kan egentlig tas med i både andre og tredje steg, men personlig tenker jeg det passer best inn i dette andre steget. Dette fordi det er en naturlig og direkte kobling mellom granskningenes påstander og aktørers tap eller vinning.

I dette steget vil jeg bruke følgende forskningsspørsmål:

- Hva påstår teksten?
- Hvem tjener på denne fremstillingen og hvem taper på den?

Steg 3: Representasjonenes foranderlighet

Når representasjonene er identifisert, må man vurdere hver enkelt representasjon gjennom det sosiale i en diskurs.⁸⁷ Med dette menes at man skal se på hvor mye som skal til for å forandre den regjerende representasjonen. Et eksempel kan være i nazistpartiet i Tyskland rundt andre verdenskrig, der den ledende representasjonen av jødene var at de var verdens avskum. For å endre denne representasjonen innad i partiet skulle det svært mye til, da dette var en av grunnpilarene i partiets eksistens. Nazistene mente selv at de hadde solid bevis for at oppfatningen deres var et faktum.

I rapportene knyttet til granskningen av Kielland-ulykken vil det være sentralt å vurdere om underlagsdokumentene er utregninger, fysiske gjenstander eller andre «beviser» som får enkelte representasjoner til å falle gjennom som ugyldige.⁸⁸ Jeg vil derfor sjekke hvor mye bevis granskningsgruppene krever før de utelukker en påstand eller konkluderer med at den er sann. For å sjekke dette bruker jeg det jeg finner i de tidligere stegene, og ser på hvem gruppene snakker med, og hvilke vitenskapelige beregninger de bruker for sine konklusjoner. Det vil ifølge Neumann ikke svekke diskursanalysen at deler av tekstbasen er utilgjengelig for allmennheten.⁸⁹ Så lenge det finnes et tekstmateriale, er det mulig å gjøre en diskursanalyse med god validitet.⁹⁰

I dette steget vil jeg bruke følgende forskningsspørsmål:

- Hvilke representasjoner presenteres i rapportene som fakta?
- Hvor mye skal til for å endre på representasjons-hierarkiet?

⁸⁷ Neumann 2021: 59–60

⁸⁸ Neumann 2021: 61

⁸⁹ Neumann 2021: 63

⁹⁰ Neumann 2021: 64

2.2.2 Diskurser og makt

Når man utfører en diskursanalyse, vil det nesten alltid være interessant å se på hvordan diskursen arbeider for å vinne terreng eller holde sin posisjon i samfunnet.⁹¹ Når man ser på to diskursers syn på samme hendelse, vil det alltid være en diskursiv kamp om definisjonsmakt.⁹² En diskursanalyse som tar hensyn til tidsaspektet vil kunne avdekke om en diskurs bevisst dekker over en inkommensurabel diskurs for egen maktvinnings skyld.⁹³ Med dette menes at den ledende diskurs bevisst tier om andre stemmer som er uenige i den ledende diskursens representasjoner. Under valgkampen i 1933, der Hitler endte opp med å bli valgt til rikskansler i Tyskland, ble hans budskap gjennomgående repetert i samfunnet. Samtidig hadde han et eget politi som ødela de andre partienes folkemøter. På denne måten fikk folket høre det nazistiske budskapet omtrent uten motstemmer. Dette bidro til at nazipartiet endte opp med statsmakt og fikk full definisjonsmakt i Tyskland på 1930- og begynnelsen av 1940-tallet. Da makten var vunnet, valgte Hitler å sende politiske motstandere i konsentrasjonsleirer for å opprettholde posisjonen sin. Nazityskland slo motstemmer ned med vold. Dette eksempelet er mer ekstremt, og man finner neppe de samme strategiene for å holde på definisjonsmakt i Kielland-ulykken. Like fullt er det viktig for en granskning å kunne holde på sin troverdighet og posisjon som den «regjerende» granskningen. Dette kan gjøres ved at budskapet blir gjentatt slik at diskursen holdes i live over tid.⁹⁴ Neumann beskriver dette kort og godt som: «De som skriker høyest, vil ofte vinne».⁹⁵

I tilfellet med Kielland-havariet kreves det at samfunnet minnes på hva som er den gjeldende forklaringen på ulykken.⁹⁶ Enhver diskurs er avhengig av å repetere sitt budskap for å beholde definisjonsmakt.⁹⁷ Hvis denne definisjonsmakten først er «vunnet», må det altså jobbes aktivt for å opprettholde den.⁹⁸ Som et eksempel fortsatte Adolf Hitler å gjenta sitt nazistiske budskap i Nazi-Tyskland selv etter at boka «Mein Kampf» var utgitt i millionopplag, og videre helt til hans død i 1945.

⁹¹ Neumann 2021: 63

⁹² Engelstad 2010: 74

⁹³ Neumann 2021: 105

⁹⁴ Neumann 2021: 50, 92–93

⁹⁵ Neumann 2021

⁹⁶ Neumann 2021: 50

⁹⁷ Neumann 2021: 50

⁹⁸ Neumann 2021: 50

Jeg vil i denne oppgaven se på hvordan samspillsdynamikken mellom de to diskursene har vært.⁹⁹ Det er naturlig å tenke at det finnes et hegemoni i denne tematikken.¹⁰⁰ Hegemoni går ut på at det er en diskurs som ses på som regjerende i et rom med flere diskurser med mindre grad av makt.¹⁰¹ Den regjerende diskursen kan da avkrefte eller bekrefte de representasjoner som kommer fra andre diskurser, for å bygge opp under egen makt.¹⁰² Med andre ord kan diskursen enten endres når alternative representasjoner blir presentert, eller holde på sine originale representasjoner og forbli uendret.¹⁰³ En tredje løsning er taushet. Denne tausheten kan ifølge Neumann tolkes som at den regjerende diskursen ikke gir bekreftelse til den alternative forklaringen.¹⁰⁴ Man anser da ikke den alternative forklaringen som en reell trussel for definisjonsmakten, og gir den heller ingen drahjelp til å kunne bli det.

For å avgjøre hvilken diskurs som er den regjerende, kan man for eksempel se på hvem som er avsender av diskursens bemyndigelse.¹⁰⁵ Bemyndigelse vil si tyngden personene i diskursen har for å uttale seg om saken.¹⁰⁶ Dette kan blant annet være utdannelse. Man stoler automatisk mer på en dommer som uttaler seg om lovverk og strafferammer, enn man ville gjort dersom en rørlegger hadde sagt det samme.

2.3 Metodisk refleksjon

Man må som forsker være klar over diskursanalysens påvirkningskraft.¹⁰⁷ Som forsker ser man gjerne på seg selv som «flue på veggen» og bare observatør.¹⁰⁸ Ved å skrive en diskursanalyse bringer man frem en virkelighet, som igjen kan føre til endring.¹⁰⁹ Selv om jeg vil forsøke å unngå å løfte den ene eller andre diskursen mer validitet på bekostning av den andre, vil det være naivt å tro at det er mulig å forholde seg fullstendig objektiv. Det beste jeg kan gjøre, er å *forsøke* å være det.

⁹⁹ Engebretsen & Heggen 2012: 31

¹⁰⁰ Engelstad 2010: 74

¹⁰¹ Engelstad 2010: 74

¹⁰² Neumann 2021

¹⁰³ Neumann 2021: 166

¹⁰⁴ Neumann 2021: 166

¹⁰⁵ Neumann 2021: 168

¹⁰⁶ Neumann 2021: 168

¹⁰⁸ Neumann 2021: 61

¹⁰⁹ Neumann 2021: 61

2.4 Begrepsavklaringer

Jeg har ovenfor redegjort for de diskurstekniske begrepene som vil bli benyttet i denne oppgaven. I tillegg vil jeg benytte noen særegne begreper knyttet til Kielland, eller benytte ordvalg som det kan være hensiktsmessig å avklare.

I denne teksten vil jeg omtale Alexander L. Kielland plattformen enten med fullt navn, bare Kielland eller forkortelsen ALK. Kielland blir omtalt både som borerigg og plattform. I SNL blir plattform definert slik: «Oljeplattform, egentlig petroleumplattform, er en fellesbetegnelse for flere typer konstruksjoner som bygges for utvinning av olje og gass til havs».¹¹⁰ En borerigg defineres i samme leksikon som «det komplette utstyret som skal til for å bore en petroleumbrønn.»¹¹¹ Det står videre i artikkelen om borerigger at mange borerigger offshore er «halvt-nedsenkbar plattformer».¹¹² Kielland var en slik halvt nedsenkbar plattform.¹¹³ Fordi rigg da blir en underkategori av plattform, og vil jeg i min oppgave bruke både rigg og plattform i omtaler av ALK, slik også begge granskningsgruppene gjør.¹¹⁴

I omtale av de ulike granskningsgruppene vil jeg nevne «kommisjonen». Med ordene «kommisjonen» eller «kommisjonsrapporten», sikter jeg til den norske granskningen. I omtale av franskmennene og deres granskning, vil jeg variere i å omtale dem som eksperter og sakkyndige. Dette fordi de selv varierer hvordan de omtaler seg i sin rapport.

En av aktørene i saken er classeselskapet Det norske Veritas. I den franske rapporten omtales også et annet fransk classeselskap som heter Bureau Veritas. For ordens skyld, vil jeg bruke fullt navn på det franske selskapet når Bureau Veritas omtales. Dersom jeg sikter til Det norske Veritas, vil jeg i tillegg til fullt navn bruke bare Veritas.

¹¹⁰ «oljeplattform» 2023

¹¹¹ «borerigg» 2020

¹¹² «borerigg» 2020

¹¹³ Kongsnes et al. 2016: 61

¹¹⁴ Jourdain et al. 1985b; NOU 1981:11 1981

3: Den norske granskningskommisjonens rapport

3.1 Bakgrunn

Allerede dagen etter ulykken ble en granskningskommisjon utnevnt av Oddvar Nordlis regjering gjennom en kongelig resolusjon. Kommisjonen ble utnevnt av justisminister Cappelen, da Nordli var på hytta da ulykken skjedde.¹¹⁵ At dette skjedde dagen etter ulykken, forteller oss at før kommisjonen begynte sitt arbeid, fantes det lite informasjon om ulykken. Kommisjonens mandat og oppdrag var

[...] å undersøke forholdene omkring ulykken og om mulig bringe ulykkens årsak på det rene. Videre skal kommisjonen vurdere hvordan redningsutstyret har virket og hvordan evakueringen og redningsaksjonen forøvrig foregikk og komme med eventuelle tilrådninger i denne forbindelse.¹¹⁶

Kommisjonen fikk altså i oppdrag å undersøke ulykken med en mulig årsaksforklaring som mål. I tillegg skulle de undersøke redningsaksjonen. Kommisjonen kommenterer i rapporten at de oppfattet at de primært skulle se på evakueringen og redningsaksjonen, basert på formuleringene fra regjeringen. De ønsker derimot også å legge større vekt på «[...] forhold som gjelder plattformens konstruksjon [...]»¹¹⁷. I denne oppgaven vil jeg legge vekt på første del av oppdraget knyttet til forklaring av årsaker til ulykken. Jeg vil likevel se på hvordan kommisjonen vektlegger funn under del to av mandatet for å finne en årsaksforklaring på ulykken. Rapporten ble levert til Gro Harlem Brundtlands første regjering i 1981, og regjeringen besluttet å gjøre rapporten om til en NOU (nasjonal offentlig utredning). Dette gjorde at rapporten ble allment tilgjengelig. Ved å utgi rapporten som en NOU, gav også regjeringen rapportens representasjoner og konklusjoner indirekte status som den regjerende representasjon og det offentlige Norges forklaring på ulykken.

I mandatet står det ingenting om at kommisjonen skal finne ut hvem som var ansvarlige for ulykken.¹¹⁸ Umiddelbart tenker jeg at det er en naturlig sammenheng mellom å definere et årsaksbilde og å plassere ansvar. I en vanlig sjøforklaring fant man alltid denne fordelingen av

¹¹⁵ Skretting 2019: 81

¹¹⁶ NOU 1981:11 1981: 9

¹¹⁷ NOU 1981:11 1981: 9

¹¹⁸ NOU 1981:11 1981: 9

ansvar. Dette var frem til 1994 et krav i Sjøfartsloven.¹¹⁹ Ordet ansvar blir brukt 18 ganger gjennom kommisjonens rapport, men ingen av gangene er det knyttet opp mot ansvar for hovedårsakene til ulykken.¹²⁰ Dette ble også kommentert av Riksrevisjonen i 2021.¹²¹ De påpekte at til tross for at mandatet i seg selv ikke sa noe om plassering av ansvar, har slike kommisjoner alltid mulighet til å plassere ansvar.¹²²

3.2 Steg 1: Avgrens og definer diskursen

På grunnlag av at dette er en granskningsrapport, vil det være sentralt å se på forfatterens tilknytning til saken. Jeg undersøker dette ved å se på deres jobber utenom kommisjonsvervet. Dette kan være med på å forklare det sosiale samspillet i kommisjonen under rapportens tilblivelse.

Kommisjonen definerte tidlig i prosessen hvem de regnet som interesserte aktører i saken. Kommisjonens interesserte var: CFEM (verft), Stavanger Drilling (rederi), Phillips (operatør), forsikringsselskapene og det norske Veritas (inspektør og klasseselskap).¹²³ Alle disse aktørene hadde noe å tape eller vinne etter hvordan kommisjonen konkluderte. Det er her interessant å på om det er noen som åpenbart mangler på denne lista som kommisjonen lagde. Med tanke på hvor mye kommisjonen så på gjeldende regelverk, kan man lure på hvorfor myndighetene generelt og Sjøfartsdirektoratet spesielt ikke er nevnt på denne lista. Jeg mener det ville være naturlig å ta med myndighetene, siden både inspeksjoner, regelverk og godkjenning av drift på norsk sokkel var underlagt norske myndigheter, til tross for at deler av ansvaret var delegert til Veritas.¹²⁴

3.2.1 HVEM VAR KOMMISJONSMEDLEMMENE?

For å definere den sosiale dynamikken innad i kommisjonen, kan det være viktig å presentere hvilke kompetanser og hvilke tilknytninger som fantes innad i kommisjonen. Det kan også være interessant å se på hvilke kompetanser som eventuelt manglet i kommisjonen, da jeg etterpå skal se på hvilke ressurser som ble benyttet *utenfor* kommisjonen.

¹¹⁹ Sjøloven av 1893 1994: paragr. §303

¹²⁰ NOU 1981:11 1981

¹²¹ Riksrevisjonen 2021b: 89

¹²² Riksrevisjonen 2021b: 89

¹²³ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 920

¹²⁴ NOU 1981:11 1981: 25

Granskningskommisjonen ble ledet av sorenskriver i Sandnes Thor Næsheim.¹²⁵ De andre medlemmene var Torgeir Moan, som var professor ved NTHs¹²⁶ institutt for marine konstruksjoner, plattformsjef Kåre Holm og sekretær og tiltakssjef Aksel Kloster. I løpet av rapportens tilblivelse ble plattformsjef Holm erstattet av plattformsjef Per Bekkvik, fordi Holm måtte offshore.¹²⁷ Direktøren i Norsk rederiforbund, Sivert Øveraas, ble samtidig suppleringsmedlem av kommisjonen.¹²⁸ Tidlig i prosessen ble også sivilingeniøren Kjell Straume tatt med i kommisjonen som teknisk sekretær.¹²⁹

Thor Næsheim var som nevnt sorenskriver i Sandnes. I etterkant av granskningen av Kiellandulykken ledet han flere andre granskningskommisjoner.¹³⁰ Det er verdt å merke seg at samtlige av disse kommisjonsledervervene først kom etter ledelsen av kommisjonen etter Kiellandulykken. I forkant av ulykken hadde Næsheim ingen erfaring fra kommisjoner. Han hadde heller ingenting på sin CV som viste en spesiell kompetanse innen maritim jus. Det kan derfor settes et spørsmålstegn med hva som fikk justisminister Cappelen til å velge ut nettopp Næsheim til å lede granskningskommisjonen etter Norgeshistoriens største arbeidsulykke, som Næsheims første jobb av denne typen. Det kan tydes av hans senere karriere at han brukte Kiellandulykken som en karrierebygger, da han senere gjorde karriere som kommisjonsleder.

Smith-Solbakken skriver i Store norske leksikon at Torgeir Moan fikk sin doktorgrad i 1975 og begynte på NTH som professor i 1978.¹³¹ Han hadde altså jobbet som professor i bare to år da han ble med i kommisjonen. Grunnet Moans kompetanse innen maritim teknologi fikk han en teknisk lederrolle i kommisjonen.¹³² All teknisk granskning ble gjort eller styrt av Moan.¹³³ Så langt kan man ikke se at Moan har noe å tjene på å trekke granskningen i en bestemt retning. Derimot må det nevnes at Moan var med i Veritas råd mellom 1975-1983.¹³⁴ Dette viser oss at Moan hadde en tilknytning til Veritas, som kommisjonen selv definerte som en part eller aktør i saken. Denne tilknytningen har også tidligere blitt trukket frem. Blant annet har Kiellandnettverkets leder Odd Kristian Reme stilt seg undrende til hvorfor Moan ikke ble erklært

¹²⁵ NOU 1981:11 1981: 9

¹²⁶ Nå NTNU

¹²⁷ NOU 1981:11 1981: 9

¹²⁸ NOU 1981:11 1981: 9

¹²⁹ NOU 1981:11 1981: 9

¹³⁰ *Thor Næsheim - Utvalg - Forvaltningsdatabasen - SIKT* u.å.

¹³¹ Smith-Solbakken 2018

¹³² Kongsnes et al. 2016: 186

¹³³ Kongsnes et al. 2016: 186

¹³⁴ Moan 2017: 1

inhabil.¹³⁵ Selv uttaler Moan i et intervju med dagens næringsliv at han ikke var inhabil, da hans rolle i Veritas utelukkende var som rådgiver, og han aldri var ansatt hos dem.¹³⁶

Aksel Kloster fra Halsnøy i Kvinnherad var politiker i Arbeiderpartiet. Før ulykken var Kloster sekretær i Olje- og energidepartementet.¹³⁷ Denne rollen hadde Kloster i to år mellom 1978-1980.¹³⁸ Etter dette ble han medlem av granskingskommisjonen, frem til han ble tvunget ut i 1983 etter krav fra Phillips.¹³⁹ Dette var fordi Kloster var leder i Kielland-fondet samtidig som han var medlem av granskningskommisjonen, og derfor ble vurdert som inhabil.¹⁴⁰ Før han ble kastet ut, gikk Kloster hardt ut mot kommisjonens konklusjon om å senke riggen fremfor å snu den.¹⁴¹ Odd Kristian Reme trekker frem muligheten for at det er en sammenheng mellom Klosters holdning til snuoperasjonen og utkastelsen.¹⁴² Det er imidlertid ikke mulig å karakterisere dette som annet enn begrunnet undring.¹⁴³ I granskningskommisjonens rapport står det også at kommisjonen var enstemmig enige om alle konklusjoner.¹⁴⁴ Kloster fortalte i 1983 i NRK-programmet «Hva skjedde» at det hadde vært harde diskusjoner for å komme frem til de konklusjonene som står i rapportene.¹⁴⁵ Kommisjonens leder Næsheim svarte i samme program at han *ikke* opplevde at det var harde diskusjoner, og at kommisjonen ble raskt enige og var meget samstemte.¹⁴⁶ Mellom 1981 og 1984 var Kloster også vararepresentant på Stortinget. Han hadde i ettertid en rekke politiske verv, blant annet leder i Hordaland Arbeiderparti og ordfører i Kvinnherad kommune i en årrekke.¹⁴⁷

Plattformsjef Kåre Holm var bare med i kommisjonen en måned før han måtte mønstre på et nytt skip.¹⁴⁸ Han ble da erstattet av plattformsjefen Per Bekkevik.

Jeg undres her hva som fikk justisdepartementet til å stemple Kloster som inhabil, mens Moan ble sittende i kommisjonen som et av de mest sentrale medlemmene. Kiellandfondet ble ikke

¹³⁵ Reme 2021: 69

¹³⁶ Kibar 2023

¹³⁷ Madsen 2006; Reme 2021: 69

¹³⁸ Madsen 2006; Reme 2021: 69

¹³⁹ *Hva skjedde?* 1983; Reme 2021

¹⁴⁰ NOU 1983:53 1983: 7; Reme 2021: 68

¹⁴¹ Reme 2021: 69

¹⁴² Reme 2021: 69

¹⁴³ Reme 2021: 69

¹⁴⁴ NOU 1981:11 1981: 3

¹⁴⁵ *Hva skjedde?* 1983

¹⁴⁶ *Hva skjedde?* 1983

¹⁴⁷ Madsen 2006; Reme 2021: 69

¹⁴⁸ NOU 1981:11 1981: 9

definert som en part i saken før under tilleggsgranskningen etter at Kielland var snudd.¹⁴⁹ Det ble derimot Det norske Veritas.

3.2.2 HVOR SØKTE KOMMISJONEN EKSTERN KOMPETANSE?

Jeg vil videre se på hvem granskingskommisjonen tok kontakt med for å innhente kompetanse utenfor egen gruppe. Da ser jeg på alt som har satt spor på det ferdige dokumentet. Jeg vil ikke kommentere alle rapporter og undersøkelser som ble gjort, da mange av de rapportene kommisjonen mottok, ikke satte spor i den ferdige rapporten.¹⁵⁰ Kommisjonen nevnte bare i rapporten de undersøkelsene som støttet kommisjonens konklusjoner.¹⁵¹

Under sitt første møte inviterte kommisjonen sivilingeniør Bjørn Lian til å bidra under granskningen av den avrevne leggen.¹⁵² Under befaringer på plattformen valgte kommisjonen å engasjere Lian videre i arbeid med de ytterligere leggene og stagene.

1. april 1980 fikk eierne og forsikringsselskapene beskjed om at de fikk anledning til å være til stede under avhørene i et møte med kommisjonsleder Nesheim og Moan.¹⁵³

3. april brant kommisjonen av bruddstykker fra flere stag og fraktet dem til Statoils laboratorium på Forus for undersøkelse.¹⁵⁴ Stagene ble undersøkt av to ulike instanser,¹⁵⁵ SINTEF og Statoil.¹⁵⁶

28. april 1980 besluttet kommisjonen å innhente tekniske beregninger utenfor kommisjonen. Det var da snakk om fire beregninger.¹⁵⁷ En av de første som ble kontaktet var professor Emil Aall Dahle ved NTH. Han ble kontaktet av sin kollega og kommisjonsmedlem Torbjørn Moan i mai 1980. Dahle utarbeidet sin stabilitetsrapport mellom mai og september 1980. Deler av rapporten ligger som vedlegg til granskningsrapporten. Hele rapporten ligger nå åpen etter å ha vært klausulert i 40 år.¹⁵⁸ Deler av Dahle-rapportens konklusjon ble vektet tungt innad i

¹⁴⁹ Riksrevisjonen 2021b: kap. 2.2.8

¹⁵⁰ Riksrevisjonen 2021b: 49

¹⁵¹ Riksrevisjonen 2021b: 49

¹⁵² NOU 1981:11 1981: 200

¹⁵³ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 918

¹⁵⁴ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 920

¹⁵⁵ NOU 1981:11 1981: 10

¹⁵⁶ NOU 1981:11 1981: 10

¹⁵⁷ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 926

¹⁵⁸ Fanebust 2022: 237

kommisjonen. I ettertid har flere likevel rettet kritikk mot kommisjonens bruk av denne rapporten. Dette skyldes blant annet hvordan kommisjonen tolker Dahles konklusjon. I konklusjonen står det:

Konklusjonen må dermed bli at ALK-ulykken skyldtes to forhold. For det første falt D-beinet av, og ALK la seg over i et stabilt sideleie. Dette var alene ikke nok til å forårsake noen katastrofe. [...] Den videre kantring, og dermed katastrofen, må ha hatt sin årsak i en rask og omfattende fylling av dekkstrukturen.¹⁵⁹

Kommisjonen vektla da den første delen av konklusjonen, og brukte denne rapporten som et av de viktigste underlagsdokumentene. Derimot så de bort fra konklusjonen om årsaken til *katastrofen*, slik Dahle så det. At kommisjonen har feiltolket Dahles konklusjoner er vanskelig å bli overbevist om, fordi Dahle fulgte opp med å plassere ansvar i sin rapport. «Ansvaret for dette, og dermed for katastrofen synes derfor å hvile på den eller de som hadde lukking av dekkstrukturen under «storm conditions» som sitt ansvarsområde.»¹⁶⁰ Dette viser da at det ble gjort et bevisst valg av kommisjonen i å ikke vektlegge Dahles fulle konklusjon i den endelige fremstillingen av ulykken.

For hydrodynamiske beregninger ville kommisjonen engasjere professor Odd Faltinsen ved NTH i Trondheim.¹⁶¹ Faltinsen er professor i marine teknologi ved NTNU, tidligere NTH.¹⁶² Altså var Faltinsen også kollega av kommisjonsmedlem Moan. Før Faltinsen begynte ved NTH var han seniorforsker i DNV, altså en av de involverte partene i granskingen. Han jobbet hos DNV mellom 1968-1974.¹⁶³ Dette vil si han ikke var ansatt hos DNV under ulykken, men likevel hadde en kobling til en av de involverte aktørene. Samtidig kan man sette spørsmålsteget ved hvor uavhengig han var når han var kollega av en av kommisjonens medlemmer.

Kommisjonen henvendte seg til SINTEF for styrkeberegninger.¹⁶⁴ SINTEF beskriver seg selv som et uavhengig forskningsinstitutt med spisskompetanse på naturvitenskap, teknologi og samfunnsvitenskap.¹⁶⁵ Til tross for at de omtaler seg som uavhengige, omtales SINTEF i

¹⁵⁹ Dahle 1980: 10

¹⁶⁰ Dahle 1980: 10

¹⁶¹ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 926

¹⁶² «Odd Magnus Faltinsen» 2023

¹⁶³ «Odd Magnus Faltinsen» 2023

¹⁶⁴ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 926

¹⁶⁵ *Om SINTEF - Anvendt forskning, teknologi og innovasjon* u.å.

kommisjonsrapporten som en del av NTH, altså kommisjonens tekniske leder Moans arbeidsgiver.¹⁶⁶

Kommisjonen ønsket videre en analyse av forankringssystemet hos NSFI i Trondheim.¹⁶⁷ Dette var et underselskap hos SINTEF med spisskompetanse på offshorekonstruksjoner. Den 8. mai 1980 ble NSFI engasjert på nytt, denne gang for å se på redningsmateriellet etter ulykken.¹⁶⁸ Kommisjonen ønsket da at NSFI registrerte og så på forfatningen til det redningsmateriellet som var samlet inn.¹⁶⁹ Når kommisjonen skulle befare restene av livbåter, hadde de med seg representanter fra livbåtsprodusenten «Harding».¹⁷⁰

For å kunne evaluere redningsaksjonen fikk kommisjonen hovedredningsentralens rapport.¹⁷¹ Også loggbøker, vitneavhør og underrapporter lå til grunn for kommisjonens vurderinger knyttet til evakueringen.

3.2.3 Hva krever teksten av oss?

Kommisjonen forklarer tidlig i rapporten at den er skrevet på en slik måte at tekniske beregninger er utelatt fra selve rapporten.¹⁷² Dette begrunnes med at kommisjonen har skrevet rapporten med mål om at rapporten skulle forstås uavhengig av leserens forkunnskaper. Man trenger i utgangspunktet ikke kjenne til ulykken for å kunne lese granskningsrapporten, da det første kapitlet er en ren gjennomgang av hendelsesforløpet. Denne gjennomgangen inneholder bare protokollopplysninger som ingen bestrider. Faktaene som kommisjonen bygger sin forklaring er en sammensatt av vitneutsagn, samt diverse rapporter. Rent språklig krever denne gjennomgangen få forkunnskaper.

¹⁶⁶ NOU 1981:11 1981: 10

¹⁶⁷ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 926

¹⁶⁸ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 928

¹⁶⁹ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 927

¹⁷⁰ NOU 1981:11 1981: 10

¹⁷¹ NOU 1981:11 1981: 10

¹⁷² NOU 1981:11 1981: 11

3.3 Steg 2: Diskursens representasjoner

I dette steget skal jeg se på årsaksforklaringene og de ulike påstandene granskningskommisjonen konkluderer med. I tillegg vil jeg se på hvilke påstander de avviser, men allikevel gir plass til i rapporten.

Kommisjonen påpeker tidlig at ulykkesbildet er tredelt.¹⁷³ Tredelingen ble også ordningsprinsipp for kommisjonsrapporten.¹⁷⁴ Den første delen er konstruksjonssvikten. Denne skal forklare hva som førte til at det ble brudd i D-6 staget og D-leggen knakk av. Den andre delen er stabilitetssvikten, altså årsakene til at plattformen gikk helt rundt i stedet for å bli liggende. Den siste delen går på evakuering og redning. Altså stiller kommisjonen seg spørsmålet om evakueringen og redningsaksjonen var en vesentlig faktor for de menneskelivene som gikk tapt under ulykken. Hvis vi ser på omfanget av hver del, så bruker rapporten 49 sider på den første delen om konstruksjonssvikt. Den andre delen om stabilitet får 29 sider. Redningen og evakueringen blir redegjort for på 47 sider. Dette kan i seg selv fortelle noe om hvordan kommisjonen vektla de ulike aspektene av ulykken.

3.3.1 KONSTRUKSJONSSVIKT

En av de første årsaksforklaringene kommisjonen presenterer, er hypotesen om en sveisefeil i en sveis på en hydrofonholder på D-6 staget.¹⁷⁵ En hydrofon er et instrument som brukes til å beregne riggens posisjon.¹⁷⁶ Kommisjonen konkluderer med at sprekken må ha kommet på et tidlig tidspunkt, siden de fant malingrester i selve sprekken.¹⁷⁷ Dette betyr at sprekken må ha vært der før montering.¹⁷⁸ Sjøfartsdirektoratet var lovpålagt å gjennomføre kontroller av plattformen, både under montering og mens den var i bruk.¹⁷⁹ Dette ansvaret ble utkontraktert til selskapet Det Norske Veritas¹⁸⁰. I kommisjonsrapporten forteller Veritas at akkurat denne malte sveisen skal ha blitt kontrollert med penetrerende væske ved montering.¹⁸¹ I TV2s dokumentar «Katastrofen Kielland» fra 2022 kommenterte sivilingeniør Bjørn Lian at dersom dette faktisk ble gjort, burde sprekken ha blitt oppdaget.¹⁸² En saksbehandler i Veritas hevdet

¹⁷³ NOU 1981:11 1981: 11

¹⁷⁴ NOU 1981:11 1981: 5–6

¹⁷⁵ NOU 1981:11 1981: 12

¹⁷⁶ NOU 1981:11 1981: 12

¹⁷⁷ NOU 1981:11 1981: 16

¹⁷⁸ NOU 1981:11 1981: 56

¹⁷⁹ NOU 1981:11 1981: 25

¹⁸⁰ NOU 1981:11 1981: 25

¹⁸¹ NOU 1981:11 1981: 33, 85

¹⁸² Nilsen 2022b

etter ulykken at det ville være heldigere å benytte seg av en annen sveiseteknikk enn den som verftet bestemte seg for å bruke.¹⁸³ Med denne kommentaren pekte også Veritas videre på verftet CFEM.¹⁸⁴

Kommisjonen beskriver at sprekken utviklet seg over tid til en lengde på om lag 30 cm på hver side av hydrofonholderen.¹⁸⁵ Kommisjonen hevder frem at denne svekkelsen, kombinert med forholdene i Nordsjøen, var av en slik karakter at den ville gi brudd.¹⁸⁶ Denne sveisefeilen blir beskrevet av kommisjonen som en svekkelse av konstruksjonen og en hovedårsak til ulykken. Det kommer det ikke frem i kommisjonsrapporten at andre scenarier for konstruksjonssvikten enn brudd grunnet svakhet i sveisen ble nevneverdig undersøkt. I sammendraget på slutten av rapporten skriver kommisjonen: «Hovedårsaken til konstruksjonssvikten er å finne i et uheldig valg med hensyn til utforming, dimensjonering og materialkvalitet i hydrofonholderen og dens innfesting i staget.»¹⁸⁷

Alle punktene kommisjonen her utpeker, kan føres tilbake til Frankrike. Dersom kommisjonen hadde plassert ansvar, er det god grunn til å anta at denne ville blitt plassert hos konstruktøren Forex Neptune, sveisefirmaet J. Richard-Ducros og hos verftet CFEM.

Hvem tjener/taper på denne påstanden?

Påstanden om at det var en svakhet i en sveis på D-6 staget, innebærer en kraftig kritikk mot det franske verftet CFEM. Denne påstanden trekkes frem i rapporten som hovedårsak for ulykken. Kontrollorganet DNV fikk også kritikk for at de kanskje kunne ha oppdaget sprekken på et tidligere tidspunkt. Samtidig retter kommisjonen kritikk mot det gjeldende regelverket for kontroll av slike rigger. I konklusjonskapittelet rettes derimot skylden utelukkende mot det franske verftet og sveisefeilen.¹⁸⁸ Til tross for at granskningskommisjonen kritiserer DNV og sjøfartsdirektoratet for dårlig kontrollregelverk knyttet til flyttbare rigger, plasserer de skylden hos CFEM, da de skriver at det ikke er sikkert at flere kontroller ville gjort at man fikk oppdaget sprekken.¹⁸⁹ I deres egne ord: «Kommisjonen har for øvrig ingen grunn til å tro situasjonen

¹⁸³ NOU 1981:11 1981: 47

¹⁸⁴ NOU 1981:11 1981: 200

¹⁸⁵ NOU 1981:11 1981: 58–59

¹⁸⁶ NOU 1981:11 1981: 58–59

¹⁸⁷ NOU 1981:11 1981: 200

¹⁸⁸ NOU 1981:11 1981: 200

¹⁸⁹ NOU 1981:11 1981: 200

ville ha vært vesentlig annerledes om et annet klassifikasjonsselskap hadde vært ansvarlig for «Alexander L. Kielland».¹⁹⁰

Ved at kommisjonen begrenser i sin kritikk av DNV og direktoratet så tydelig, kan man si at CFEM er den soleklare taperen i denne påstanden. Riktignok får DNV og direktoratet også kritikk, men blir nærmest frikjent fra skyld.

Denne påstanden er spesielt gunstig for rederiet Stavanger Drilling og operatøren Phillips Petroleum. Dette fordi sveisefeilen er et argument for at operatør og rederi ikke har skyld i ulykken, da den fantes før riggen ble levert til rederiet.

3.3.2 STABILITETSSVIKTEN

Kommisjonen legger frem at «Hovedårsaken til den utilsiktede krengingen er at plattformen ikke var utformet for å ha tilstrekkelig stabilitet når den mister oppdriftsevnen i et hovedflytelegeme (søyle)».¹⁹¹ Altså trekker kommisjonen frem det faktum at riggen fikk slagside da den mistet D-leggen, ikke bare som en hovedårsak, men faktisk den viktigste årsaken til at riggen tapte stabilitet. Det innebærer at stabilitetssvikten også skyldes konstruksjonssvikt. Begrepet «Stabilt sideleie» blir brukt 15 ganger i kommisjonsrapporten.¹⁹² Begrepet blir i alle tilfellene brukt til å omtale hvordan riggen lå med slagside etter tap av D-søylen. Da sideleiet omtales som stabilt, kan man undres over hvordan kommisjonen samtidig mener at tapet av D-søylen umiddelbart førte til et stabilitetstap.

I konklusjonen står det også at vannfylling i plattformen hadde en påvirkning i at det fikk plattformen til å snu i det raske tempoet som den gjorde.¹⁹³ Da riggen la seg over i stabilt sideleie sto mange dører og luker til søyler og dekk-konstruksjonen åpne.¹⁹⁴ Dette fikk som følge at søyle C og E fylles med vann da plattformen krenget.¹⁹⁵ Søylene funksjon endret seg da fra å bidra som flyteelementer, til å bli lodd som trakk riggen ned under vann. Da riggen ble godkjent av Sjøfartsdirektoratet, var det med et forhold om at operatør skulle bruke plattformen etter de retningslinjer som står i driftshåndboka.¹⁹⁶ Etter gjeldende norsk lovverk var det bare krav om at søylene skulle holdes vanntette.¹⁹⁷ I driftshåndboken står det at dørene inn i søylene,

¹⁹⁰ NOU 1981:11 1981: 89

¹⁹¹ NOU 1981:11 1981: 199

¹⁹² NOU 1981:11 1981: 9, 18, 114, 116, 117, 181, 201

¹⁹³ NOU 1981:11 1981: 200

¹⁹⁴ NOU 1981:11 1981: 117

¹⁹⁵ NOU 1981:11 1981: 115

¹⁹⁶ NOU 1981:11 1981: 107

¹⁹⁷ NOU 1981:11 1981: 199

underdekk og deler av hoveddekket skal holdes lukket til enhver tid foruten passasje.¹⁹⁸ Disse dørene hadde konstruktør og verftet lagd på slik måte at de også skulle kunne være vanntette.¹⁹⁹ Forex Neptune og CFEM anså det som nødvendig fordi de mente det var mulig at også disse etasjene kunne komme i kontakt med havet ved skade på konstruksjonen.²⁰⁰ Dette var kommisjonen kjent med. Kommisjonen konkluderte med at hovedårsaken til stabilitetstapet var at riggen ikke var bygget for å holde stabilitet ved tap av hel søyle.²⁰¹ De retter også en finger mot myndighetene fordi regelverket ikke krevde dette.²⁰² Om vannfyllingen i oppsummeringen skrev kommisjonen: «Men i noen grad har nok også mangelfull oppfølging av instruks om stengning av lukningsmidler bidratt til at fyllingen av deler av dekket skjedde så hurtig som det gjorde.»²⁰³ Forskjellen på måten kommisjonsrapporten legger frem disse to årsakene til stabilitetssvikt, er at i presentasjonen av hovedårsak er det ikke gitt noe rom for tvil. I presentasjon om feilbruk og manglende oppfølging av instruks, brukes ordet «nok». Dette ordet indikerer tvil. Altså virker det ikke som om kommisjonen er sikre på om de åpne dørene, hadde noe innvirkning på stabilitetssvikten. I setningen etter skriver de at det trolig bare ville utsatt at plattformen snudde rundt til minst en time, og da hindre at noen mennesker havnet i vannet og druknet.²⁰⁴

Plattformens stabilitet ble beregnet av Bureau International de Presentations Techniques på bestilling av konstruktør CFEM og designer Forex Neptune.²⁰⁵ I tillegg gjorde NTHs Emil Aall Dahle en ny beregning for kommisjonen. Franskmennenes beregninger ble utført i 1976, i forbindelse med bygging, og ble da oversendt til Sjøfartsdirektoratet for godkjenning.²⁰⁶ Disse beregningene for stabilitet ble ikke oppdatert etter ombygningen fra borerigg til boligbygg.²⁰⁷ Kommisjonen mente stabilitetsberegningene fra CFEM ikke var tilfredsstillende, fordi den var unøyaktig når det kom til plattformens krengevinkel under belastning. Under granskingen ble det foretatt egne stabilitetsberegninger av Emil Aall Dahle.²⁰⁸ Her viste det seg at CFEM hadde bommet med 1-3 grader helning på de ulike belastningene. Dette påvirket igjen beregningen av

¹⁹⁸ NOU 1981:11 1981: 36, 98

¹⁹⁹ NOU 1981:11 1981: 199

²⁰⁰ NOU 1981:11 1981: 199

²⁰¹ NOU 1981:11 1981: 200

²⁰² NOU 1981:11 1981: 200

²⁰³ NOU 1981:11 1981: 200

²⁰⁴ NOU 1981:11 1981: 200

²⁰⁵ NOU 1981:11 1981: 28

²⁰⁶ NOU 1981:11 1981: 34

²⁰⁷ NOU 1981:11 1981: 101

²⁰⁸ Dahle 1980

plassering av plattformens tyngdepunkt.²⁰⁹ Til tross for dette konkluderer kommisjonen at endringen av riggens tyngdepunkt var av liten betydning når det kom til riggens stabilitet.²¹⁰

Årsaken til disse formuleringene kan man kanskje spore i en særegen tolkning av stabilitetsrapporten til Emil Aall Dahle. Han konkluderer med at kantringen skjedde på grunn av brudd i D-6 staget, men katastrofen skjedde på grunn av vannfyllingen.²¹¹ Granskningskommisjonen synes å tolke det slik at det om ikke det hadde skjedd et brudd i D-6, ville det ikke være et problem at dører og sluser sto åpent.

Hvem tjener/taper på denne påstanden?

Kommisjonen gir kritikk her både til konstruksjonen av riggen, da den ikke holdt seg stabil da den mistet en søyle. Samtidig gir rapporten kritikk til rederiet for at de ikke fulgte de retningslinjene om å holde dører og luker lukket, slik at plattformen fyltes med vann. Igjen plasserte kommisjonen hovedårsak til stabilitetstap hos Forex Neptune for å lage plantegninger til en plattform som ikke holder seg stabil ved tap av en søyle.²¹²

Sekundært plasseres kritikk hos rederi fordi de ikke fulgte retningslinjene for dører.²¹³ I språkbruken ser vi at påstanden til at operatør kan tildeles skyld er underordnet kritikken av konstruktøren av plattformen. Dette da avsnittet som omhandler mangelfull oppfølging av retningslinjer av rederi er tonet ned og har forbehold:

Men i noen grad har nok også mangelfull oppfølging av instruks om stenging av lukningmidler bidratt til at fyllingen av dekket skjedde så hurtig som det gjorde. Dette influerte omfanget av ulykken ved at et antall personer havnet ufrivillig i sjøen og omkom før de kunne komme til unnsetning.²¹⁴

Denne formuleringen kan ses på som en selvmotsigelse da antall omkomne er sentralt om man skal kalkulere og vurdere ulykkens omfang. Dersom det ikke hadde gått menneskeliv tapt i ulykken, ville den ikke ha blitt norgeshistoriens største arbeidsulykke. Kommisjonen trekker vannfyllingen frem som en viktig grunn til at riggen kantret så fort som den gjorde. De har tidligere i konklusjonskapittelet skrevet at dersom disse lukene og dørene hadde vært ville det

²⁰⁹ NOU 1981:11 1981: 108

²¹⁰ NOU 1981:11 1981: 108

²¹¹ Dahle 1980: 10

²¹² NOU 1981:11 1981: 200

²¹³ NOU 1981:11 1981: 200

²¹⁴ NOU 1981:11 1981: 200

ta over en time for vannfyllingen å være stor nok til å tvinge riggen rundt.²¹⁵ I begynnelsen av rapporten presenterte dessuten kommisjonen selv argumentet om at dersom plattformen hadde holdt seg stabil lenger, ville det ikke nødvendigvis endt i en katastrofe.²¹⁶ Man kan derfor undres over hvorfor kommisjonen ender med å tone ned betydningen av åpne luker og dører.

3.3.3 REDNING OG EVAKUERING

Den siste delen av ulykken, og siste delkapittel før konklusjonene, handler om redningsaksjonen og evakueringen. Kommisjonen velger å begynne med å presentere redningsaksjonen iverksatt av aktører utenfor plattformen, før de går inn på redningsutstyr og rutiner om bord.²¹⁷ I gjennomgangen av evakuering og redningsoperasjonen, finnes få konkrete påstander om redningen. Jeg vil da se på kommisjonens anbefalinger til endringer for fremtiden. Tanken bak ligger i det amerikanske uttrykket «don't fix what ain't broken», hvorfor gjøre endringer hvis noe fungerer? Man kan da se på hvor store de foreslåtte endringene er, og med det få en antydning av hvor i hierarkiet den gitte påstanden kan finnes.

Kommisjonen kom med flere anbefalinger som sett i en slik sammenheng kan tolkes som en kritikk mot livbåtene som ble brukt under ulykken. Livbåtene som var fra den norske produsenten Harding, hadde en utløsningsmekanisme som gikk ut på at to wirer, festet i hver sine ender av livbåten, ble brukt til å låre ned livbåtene til sjøen før de skulle løsnes fra krokene.²¹⁸ Denne mekanismen fungerte ikke på flere av livbåtene, etter plattformen hadde 30 grader slagside.²¹⁹ Kommisjonen påpekte at det burde være mulig å låre livbåtene uansett.²²⁰

Granskningskommisjonen konkluderer med at plattformen var utstyrt med tilstrekkelig redningsutstyr, både når det kommer til mengde og antall.²²¹ Om bord på riggen var det i utgangspunktet kun to livbåter av typen Harding da plattformen ble overlevert til Stavanger Drilling.²²² Hver av disse hadde en kapasitet på 50 personer.²²³ Etter ombyggingen fra borerigg til boligrigg hadde antallet livbåter økt til syv.²²⁴ Dette ga en dekning i livbåter tilstrekkelig for 350 personer. Sjøfartsdirektoratet hadde bestemmelser som krevde at faste produksjonsanlegg

²¹⁵ NOU 1981:11 1981: 200

²¹⁶ NOU 1981:11 1981: 11

²¹⁷ NOU 1981:11 1981: 117

²¹⁸ NOU 1981:11 1981: 184

²¹⁹ NOU 1981:11 1981: 16

²²⁰ NOU 1981:11 1981: 183

²²¹ NOU 1981:11 1981: 200

²²² NOU 1981:11 1981: 126

²²³ NOU 1981:11 1981: 126

²²⁴ NOU 1981:11 1981: 126

skulle ha minst 200 % dekning i livbåtkapasitet.²²⁵ Dette antallet gjaldt imidlertid ikke Kielland, da Kielland var en flyttbar rigg. Regelverket for flyttbare installasjoner krevde kun 100-150 % dekning.²²⁶ Kommisjonen anbefaler for fremtiden at regelverket om 200% dekning burde gjelde flyttbare rigger også.²²⁷ Da det var 212 personer om bord på Kielland på ulykkestidspunktet, ville man trenge 424 livbåtplasser for å oppfylle sjøfartsdirektoratets retningslinjer for faste produksjonsanlegg. Da måtte man ha minst 74 ytterligere livbåtplasser, hvilket tilsvarte to livbåter av den Harding-modellen som ble brukt på Kielland. Flåtene var derimot montert etter Sjøfartsdirektoratets retningslinjer for faste produksjonsanlegg, med en flåte på hver redningsstasjon.²²⁸ Det var totalt 20 flåter, som hver rommet 20 personer. For flåtene innebærer det en kapasitet på 400 personer. På flåtene nærmet de seg 200 % dekning i kapasitet. Dette var langt over kravet fra forskriftene, som var på 50% av personene som oppholdt seg på riggen.²²⁹

Enkelte av personene på Kielland hadde også redningsdrakter.²³⁰ Disse ble i stor grad oppbevart enten på den enkeltes lugar, eller på den plattformen som man jobbet på.²³¹ Dekningsgraden for redningsvester vurderer kommisjonen som høyere enn nødvendig.²³² På Kielland var det en dekning på 255 prosent. Kommisjonen anser 200 prosent som mer enn tilstrekkelig²³³

Videre sier rapporten oss at til tross for at antall livbåtplasser ikke dekker det antall som kommisjonen selv mener man burde ha, mener kommisjonen at redningsutstyret som var på Kielland var tilstrekkelig.²³⁴ Man kan da stille seg spørsmålet om hvordan kommisjonen både kan mene det var nok redningsutstyr, men samtidig for lite? Man anta at kommisjonen formulerer seg på denne på denne måten fordi det var nok redningsutstyr ut ifra gjeldende regelverk. Man kan videre tolke denne dobbelpåstanden som en kritikk til Sjøfartsdirektoratet, fordi regelverket knyttet til livbåter var for vagt og krevde for få båter. Dersom det er dette kommisjonen mener, lå ansvaret hos Sjøfartsdirektoratet, selv om kommisjonen ikke uttrykker dette tydelig.

²²⁵ NOU 1981:11 1981: 126

²²⁶ NOU 1981:11 1981: 125, 183

²²⁷ NOU 1981:11 1981: 206

²²⁸ NOU 1981:11 1981: 126

²²⁹ NOU 1981:11 1981: 125

²³⁰ NOU 1981:11 1981: 127

²³¹ NOU 1981:11 1981: 127

²³² NOU 1981:11 1981: 188

²³³ NOU 1981:11 1981: 188

²³⁴ NOU 1981:11 1981: 200

Kommisjonen påpeker videre at sikkerhetsopplæringen av personell på Kielland var for dårlig.²³⁵ Opplæringen om bord på riggen gikk i for stor grad ut på livbåtøvelser.²³⁶ Samtidig bestod øvelsene hovedsakelig bare i oppmøte ved livbåten.²³⁷ Kommisjonen mener at opplæringen og øvelsene burde innefatte alle de redningsmidler som fantes om bord på riggen.²³⁸ Av alle faste personell plattformen var det kun fire personer som hadde gjennomført det tre uker lange obligatoriske sikkerhetskurset for fast personell.²³⁹ Kommisjonen poengterer at alle fire var ansatte i Stavanger Drilling.²⁴⁰ Av alle 212 som var om bord på riggen, var det bare 76 personer som i det hele tatt hadde tatt sikkerhetskurs av noe slag.²⁴¹ Basert på tall på overlevende og døde blant personer med sikkerhetskurs, konkluderer kommisjonen med at kursingen ikke hadde utslag på den enkeltes bergingsmulighet.²⁴² Kommisjonen trekker frem at andre faktorer som for eksempel erfaring så ut til å ha større innvirkning.²⁴³ De mener dette kan skyldes både opplæringens hyppighet, kvalitet og personalets holdning til sikkerhetsopplæring.²⁴⁴

Videre kommenterer kommisjonen at det var mange løse, tunge gjenstander som gjorde evakueringen vanskeligere.²⁴⁵ Flere av de overlevende kommenterte at de så løse gjenstander seile over dekkene og ta livet av flere kollegaer. I minnebanken etter Kielland-ulykken uttalte Gunnar Guttormsen at han så en boligcontainer seile over dekket, og «mose» hans kollega.²⁴⁶

Kommisjonen kritiserer indirekte effektiviteten i hjelpefartøyordningen på sokkelen under ulykken. Kritikken er indirekte, da kommisjonen ikke i klare ordelag skriver at utførelsen var dårlig. I sine anbefalinger til videre drift presiserer de at hjelpefartøy bør ligge om lag én nautisk mil fra sin tildelte plattform.²⁴⁷ Det er lite trolig at de ville presisere dette om «Silver Pit» hadde vært nærme nok Kielland til å bidra med å hente levende personer opp fra havet. På ulykkestidspunktet hadde Edda og Kielland fått tildelt skipet MV Silver Pit som

²³⁵ NOU 1981:11 1981: 190, 200

²³⁶ NOU 1981:11 1981: 190–191

²³⁷ NOU 1981:11 1981: 191

²³⁸ NOU 1981:11 1981: 190

²³⁹ NOU 1981:11 1981: 132, 190, 200

²⁴⁰ NOU 1981:11 1981: 132

²⁴¹ NOU 1981:11 1981: 190, 201

²⁴² NOU 1981:11 1981: 132, 201

²⁴³ NOU 1981:11 1981: 201

²⁴⁴ NOU 1981:11 1981: 190

²⁴⁵ NOU 1981:11 1981: 136

²⁴⁶ Smith-Solbakken et al. 2019: 54

²⁴⁷ NOU 1981:11 1981: 181

redningsfartøy.²⁴⁸ Dette vil si at Silver Pit hadde til oppgave å holde seg i nærheten av Kielland og Edda i tilfelle noe skulle skje. Denne tildelingen skjedde høsten 1979.²⁴⁹ Kapteinen på Silver Pit på ulykkesdagen hadde imidlertid ikke oppfattet at Silver Pit var redningsfartøy for både Eldfisk og Edda/Kielland. Tidligere hadde skipet kun vært tildelt Eldfisk, noe kapteinen i mars 1980 trodde Silver Pit fortsatt var.²⁵⁰ Derfor lå skipet i umiddelbar nærhet til Eldfisk Bravo på ulykkestidspunktet. Av besetningen fra Edda og Kielland som kommisjonen snakket med oppga samtlige utenom sikkerhetsoffiseren at de mente båten Normand Skipper var deres supplyskip.²⁵¹ Dette indikerer at det har vært en alvorlig kommunikasjonssvikt i organiseringen av beredskapen. På grunn av supplyskipets fjerne plassering, var det ikke på plass på ulykkesstedet før 45 minutter etter D-leggen hadde knekt av.²⁵² På tidspunktet da Silver Pit ankom området, hadde Kielland gått helt rundt. De som havnet i vannet etter de siste ankerwirene røk hadde på dette tidspunktet vært i vannet i minst 20 minutter etter kommisjonens tidsberegninger.²⁵³

Kommisjonen anbefaler i sin rapport også at hjelpefartøyene burde ha et lavere fribord for å gjøre det lettere å få personer om bord i skipet. I tillegg kommenterte kommisjonen at propellene var uheldig plassert da det var for lett at personer i vannet kunne komme bort til propellene og bli kvestet.²⁵⁴

3.3.4 EKSPLOSJONSHYPOTESENE

Omtale av eksplosjon og mulig sabotasje begått av rederiet selv, dukket opp allerede dagen etter ulykken. Dette ble fanget opp og nevnt i rapporten fordi flere vitner fortalte at de hørte et høyt smell, samt så flammer komme opp under dekk i det D-leggen knakk av.²⁵⁵ Kommisjonen skriver i innledningskapittelet at denne teorien ikke ble undersøkt; «Enhver rimelig tidsramme for arbeidet, ville i så fall ha blitt overskredet.»²⁵⁶ Til tross for dette hadde kommisjonen med

²⁴⁸ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980a: 29

²⁴⁹ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980a: 29

²⁵⁰ NOU 1981:11 1981: 123

²⁵¹ NOU 1981:11 1981: 123

²⁵² NOU 1981:11 1981: 123

²⁵³ NOU 1981:11 1981: 12

²⁵⁴ NOU 1981:11 1981: 181

²⁵⁵ Smith-Solbakken et al. 2019: 173

²⁵⁶ NOU 1981:11 1981: 11

kaptein Rønning, en sprengningseksper, på de første befaringsene på riggen.²⁵⁷ I underlagsdokumentene til rapporten ligger det også en rapport fra kaptein Rønning. Denne rapporten sier at en sprengning og sabotasje kan utelukkes.²⁵⁸

I realiteten kan man splitte hypotesen om eksplosjon i to. Det finnes en hypotese som ble fremmet av Østlund i boka «Sabotasjen mot Kielland».²⁵⁹ Denne hypotesen gikk ut på at D-4 staget ble sprengt for at operatør og eier kunne innkassere forsikringspenger.²⁶⁰ Denne hypotesen ble tidlig avfeid. Eksplosjonshypotesen som det har vært mest videre liv i, handler derimot om at en sveisestasjon gikk i luften ved en feil. Denne hypotesen kom frem i etterkant av sabotasjeteorien, og har trolig lidd av den grunn. Dette bekrefter Reme i sin bok.²⁶¹ Universitet i Oslo undersøkte D-4 staget og konkluderte ifølge Reme med at eksplosjon var den mest sannsynlige bruddårsaken i D-4 staget. Likevel ble denne hypotesen umiddelbart avfeid av kommisjonen og var ikke verdt å undersøke ytterligere.²⁶²

Hvem tjener/taper på denne representasjonen?

Denne representasjonen, eller hypotesen, ble tidlig fremmet, og tidlig avfeid av kommisjonen. Til tross for at flere som opplevde ulykken mener det var en eksplosjon. En sabotasje ville fullstendig diskreditert Phillips som operatør av riggen eller Stavanger Drilling som eier da det antageligvis ville være en av disse interessentene som stod bak en eventuell sabotasje.

Da sabotasje bare er en del av Østlunds hypotese, må man se på hvordan det ville sett ut dersom årsaken til ulykken hadde vært en eksplosjon som *ikke* var planlagt. Dette ville fortsatt sett uheldig ut for Phillips og Stavanger Drilling. Det ville likevel være langt bedre for deres ettermæle å få ansvaret for ulykken ved at det har skjedd noe av uvøren bruk av plattformen, enn dersom de bevisst velger å sprengte plattformen slik Østlund foreslår.

²⁵⁷ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 917

²⁵⁸ Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980 1980b: 917

²⁵⁹ Østlund 1992

²⁶⁰ Østlund 1992

²⁶¹ Reme 2021: 294

²⁶² Reme 2021: 294

3.4 Steg 3: Representasjonenes foranderlighet

Jeg har nå gjennomgått de ulike representasjonene som granskningskommisjonen la frem i sin rapport. Videre skal jeg se på hvor bestemt kommisjonen hevder hver påstand de kommer med. Dette vil gi oss et hierarki av påstander. Dette hierarkiet er så med på å definere diskursen i stor grad, ved å fortelle oss hva som ble sett på som viktig for kommisjonen. Til slutt vil jeg se på om dette hierarkiet kan vise en tendens, eller om det er mer tilfeldig.

3.4.1 HVOR TUNGT VEKTLLEGES REPRESENTASJONENE?

Det er tydelig at blant de viktigste påstandene kommisjonen kom med er at kantringen skjedde som følge av tretthetsbrudd i D-6 staget, som igjen skyldes en svakhet i en sveis. Dette anser jeg som noe av det kommisjonen virker mest sikker på, ut fra rapportens formuleringer, samt at alle videre forklaringer bygger på dette scenarioet. Videre ser man det i rapporten som sentralt at riggen ikke er designet for at den skal kunne holde seg i plan etter den mister en hel søyle. Ved å se på setningen «Avbrekkingen av D søylen trengte ikke å ha medført noen katastrofe»²⁶³, kan vi tolke det slik at kommisjonen vektet påstanden om at riggen ikke holdt seg stabil etter frafall av D-søylen tyngre enn deres forklaring på hvordan den knakk av. Til tross for at dette står innledningsvis i rapporten, kan vektingen tolkes motsatt basert på oppsummeringen av konklusjoner bakerst i rapporten. I tillegg kan man se på antallet sider som kommisjonen gav konstruksjon, målt mot stabilitetssvikt. Dette indikerer også at kommisjonen så på tapet av D-søylen som betydelig mer sentralt, enn tapet av stabilitet.

Påstandene om ufullstendige kontroller kom i andre rekke. Disse påstandene ble vektlagt langt mindre enn sveisefeil og dårlig konstruksjon. Dette kan begrunnes da disse påstandene ble bortforklart med antakelser om at sveisen heller ikke ville blitt funnet hvis et annet firma enn Veritas hadde foretatt kontrollene av riggen.²⁶⁴ Veritas ble i neste omgang delvis frikjent da kommisjonen også kritiserte gjeldende regelverk for å være unøyaktig og lite presist for flyttbare rigger, og med det flyttet fokus fra DNV til sjøfartsdirektoratet.

²⁶³ NOU 1981:11 1981: 11

²⁶⁴ NOU 1981:11 1981: 87

4 Den franske ekspertgruppens rapport

«De franske myndighetene nedsatte en kommisjon for å nesten renvaske seg selv».²⁶⁵

Slik presenterte riksrevisor Per Kristian Foss den franske granskningsrapporten i Dagsnytt 18 på NRK samme dag som Riksrevisjonen avslo Kielland-nettverkets anmodning om ny granskning. Foss brukte da dette utsagnet som et argument for at den franske granskningen ikke var verdt å vektlegge nevneverdig. Uansett om denne reaksjonen var noe spontan fra Foss, kan utsagnet fortelle oss noe om hvilken stilling denne rapporten har hatt i Norge. Ved å gjennomføre en diskursanalyse på den franske ekspertgruppens arbeid, vil man til en viss grad kunne avvise eller bekrefte dette synet på den franske rapporten.

Høsten 1981 ble det franske verftet CFEM, konstruktøren Forex Neptune, og selskapet Est. Richard Ducros saksøkt av operatøren Phillips petroleum og den norske oljeforsikringspoolen.²⁶⁶ Forex Neptune hadde laget designet og arbeidstegningene til Kielland og flere andre pentagon-rigger. Est. Richard Ducros var et metallfirma som produserte alle delene i konstruksjonen av ALK. CFEM var verftet som monterte og ferdigstilte plattformen. Opprinnelig var dette tre ulike søksmål, som den franske handelsretten så samlet til ett.²⁶⁷ Phillips og forsikringspoolen krevde 700 millioner norske kroner fra de franske selskapene. CFEM presenterte en rekke punkter de mente den norske granskingskommisjonen ikke hadde undersøkt nøye nok.²⁶⁸ Som følge av dette ble det nedsatt en gruppe med franske eksperter, som skulle gjøre sine egne undersøkelser knyttet til Alexander L. Kielland-ulykken. Ekspertgruppens oppdrag var fastsatt av den franske handelsretten til å være tredelt:

1. Undersøke rapporten til den norske granskingskommisjonen og bruke denne til å gjøre en vurdering av rapporten fra STCAN.²⁶⁹
2. Innhente alle rapporter og dokumenter knyttet til ulykken.²⁷⁰ I tillegg måtte ekspertgruppen reise for å gjøre undersøkelser på Kiellands søsterplattform, Henrik Ibsen.²⁷¹

²⁶⁵ 9. mars 2021 – Dagsnytt 18 2021: scene 37:30

²⁶⁶ Kongsnes et al. 2016: 239

²⁶⁷ Jourdain et al. 1985b: 23

²⁶⁸ Skretting 2019: 286–287

²⁶⁹ Jourdain et al. 1985b: 23–24

²⁷⁰ Jourdain et al. 1985b: 24

²⁷¹ Jourdain et al. 1985b: 24

3. Vurdere rapporten fra den norske granskingsrapporten og komplimentere, underkjenne eller bekrefte årsaksbildet.²⁷²

Ekspertgruppen hadde sitt første møte i februar 1982.²⁷³ Gruppen arbeidet i overkant av tre år og hadde rapporten ferdig i 1985.²⁷⁴ Da rapporten ble ferdigstilt, ble den overlevert til den franske handelsretten.²⁷⁵

4.1 Steg 1: Avgrens og definer diskursen

Denne diskursen vil defineres av forfatterne av rapporten, som er en fransk ekspertgruppe. Ekspertene²⁷⁶ var:

Marcel Jourdain var utdannet skipsingeniør.²⁷⁷ Jeg fant ingen ytterligere informasjon om Marcel Jourdain. Dette kan muligens være fordi Jourdain var en gammel mann allerede under etterforskningen av Kielland, og det derfor ligger lite informasjon tilgjengelig digitalt.

Yves Rocquemont var utdannet marineingeniør.²⁷⁸ Rocquemont var 64 år gammel da de sakkyndige begynte sitt arbeid med ulykken.²⁷⁹ Han tok sin ingeniørutdannelse ved École Polytechnique i Paris og ble uteksaminert i 1939.²⁸⁰ Under andre verdenskrig var Rocquemont med på å senke den franske marinen slik den ikke skulle havne i tyskernes hender.²⁸¹ Etter dette hadde han en fyldig CV, som førte til at han ble forfremmet til generalingeniør av første klasse i 1977.²⁸² I 1981 ble han utnevnt som ekspert for retten i Versailles, og fikk Kielland-ulykken som et av hans første oppdrag der.²⁸³ Etter arbeidet med Kielland, gikk han i 1985 over til en ekspertrolle for kassasjonsretten.²⁸⁴ Rocquemont døde i 2011, 92 år gammel.²⁸⁵

²⁷² Jourdain et al. 1985b: 24

²⁷³ Jourdain et al. 1985b: 29

²⁷⁴ Jourdain et al. 1985b: 273; Kongsnes et al. 2016: 240

²⁷⁵ Jourdain et al. 1985b: 273

²⁷⁶ Jourdain et al. 1985b: 19, 273

²⁷⁷ Kongsnes et al. 2016: 289

²⁷⁸ Henrat 2014; Kongsnes et al. 2016: 289

²⁷⁹ Henrat 2014

²⁸⁰ Henrat 2014

²⁸¹ Henrat 2014

²⁸² Henrat 2014

²⁸³ Henrat 2014

²⁸⁴ Henrat 2014

²⁸⁵ Henrat 2014

Gérard Thalheimer var utdannet både sivilingeniør og jurist.²⁸⁶ Han var utdannet som ingeniør ved École polytechnique i Zurich.²⁸⁷ Den juridisk utdannelsen tok han ved Harvard i USA.²⁸⁸ Etter diverse lederverv ble han i 1975 innlemmet på ekspertlisten til det franske rettsvesen.²⁸⁹ Thalheimer døde i 2003, 77 år gammel.²⁹⁰

Jacques Curé var utdannet metallurg.²⁹¹ Han tok først en bachelorgrad i kjemi, før han tjenestegjorde i militæret ved en kruttfabrikk.²⁹² Han ble professor i kjemi ved Lycée Technique Diderot i Paris etter fullførte studier.²⁹³ Curé var spesialist innen metallurgi og varmebehandling av metaller.²⁹⁴ Han ble i 1980 utnevnt som ekspert i Heavy mechanics og metallurgi ved lagmannsretten i Paris.²⁹⁵ Kassasjonsretten oppnevnte ham til den nasjonale listen av eksperter.²⁹⁶ I sin fartstid som ekspert behandlet Curé over 3000 tekniske filer.²⁹⁷ Han sto på ekspertlistene til fransk høyesterett frem til 2016.

Det er verdt å merke seg at Rocquemonts utdanning ble tatt ved Ecole Polytechnique i Paris. På denne skolen går utelukkende Frankrikes elite, og der utdannes studenter til fremskutte stillinger i fransk statsforvaltning og næringsliv.²⁹⁸ Man kan si at de som studerer ved Frankrikes eliteskoler, kan ende opp med å styre landet.²⁹⁹ Kombinasjonen Rocquemont hadde av både en utdanning fra Ecole Polytechnique og sin bakgrunn som krigshelt, gav ham en solid CV.

Alle fire var satt på det fransk høyesteretts liste over eksperter, og ble periodisk evaluert for å fortjene sin plass der.. Dette alene forteller at de er kommet gjennom et nåløye. At disse ekspertene har blitt værende på ekspertlisten så lenge etter Kielland viser også deres høyt ansette ekspertise.

²⁸⁶ *Biographie Gérard Thalheimer Ingénieur*. u.å.; Kongsnes et al. 2016: 289

²⁸⁷ *Biographie Gérard Thalheimer Ingénieur*. u.å.

²⁸⁸ *Biographie Gérard Thalheimer Ingénieur*. u.å.

²⁸⁹ *Biographie Gérard Thalheimer Ingénieur*. u.å.

²⁹⁰ *Biographie Gérard Thalheimer Ingénieur*. u.å.

²⁹¹ Kongsnes et al. 2016: 289

²⁹² Becherini 2022

²⁹³ Becherini 2022

²⁹⁴ Becherini 2022

²⁹⁵ Becherini 2022

²⁹⁶ Becherini 2022

²⁹⁷ Becherini 2022

²⁹⁸ «École Polytechnique» 2021

²⁹⁹ Rachline 2011

For å oppsummere kompetansen i ekspertgruppen, ser vi at det er solid teknisk kompetanse. Tre av medlemmene er ingeniører, hvor to av dem har spesialisering på skip og marine. I tillegg var en av medlemmene jurist. Curé var ekspert på metaller og hadde da en betydelig kompetanse på hvordan metallet vil oppføre seg ved ulike brudd. Han hadde i tillegg kompetanse på eksplosjoner. På bakgrunn av dette kan man si at ekspertgruppen hadde bred og solid kompetanse.

4.1.1 HVOR SØKTE DE SAKKYNDIGE ETTER EKSTERN KOMPETANSE?

I ett kort avsnitt oppsummerer ekspertgruppen på en presis måte sin eksterne søken på kompetanse:

Domstolens valg av sakkyndige var slik at det i løpet av den sakkyndige undersøkelsen ikke oppsto problemer der ikke minst én av de sakkyndige hadde kompetanse. De sakkyndige var heller aldri i egentlig forstand nødt til å henvende seg til spesialister, verken norske eller andre, [...] ³⁰⁰

Det eneste unntaket var når det kom til spørsmål angående dykking, samt noen spesialiserte laboratorier. ³⁰¹ Videre ble det også engasjert et oversettelsesbyrå, da de franske ekspertene benyttet seg av de norske rapportene. ³⁰² De sakkyndige så på de rapportene og dokumentene som ble benyttet av den norske granskingskommisjonen. Blant disse var en engelsk oversettelse av Dahle-rapporten. ³⁰³ I stor grad brukte de franske ekspertene sin egen kompetanse til å vurdere og vektlegge ulike dokumenter og rapporter de fikk tilsendt fra verftet CFEM, rederiet Stavanger Drilling, konstruktøren Forex Neptune og classeselskapet det Norske Veritas. Fra operatøren Phillips fikk de rapporter fra Welding institute, ³⁰⁴ som ligger i Cambridge i England.

Universitetet i Oslo (UiO) fikk i 1983 oppdrag fra de sakkyndige å gjennomføre analyse av D-4 staget. ³⁰⁵ Dette ble gjort på bestilling fra de franske ekspertene, da de ønsket å finne ut om det var tilsvarende skader på D-6 staget.

³⁰⁰ Jourdain et al. 1985b: 60

³⁰¹ Jourdain et al. 1985b: 60

³⁰² Jourdain et al. 1985b: 60

³⁰³ Grellet 1985a

³⁰⁴ Tubby et al. 1985

³⁰⁵ Jourdain et al. 1985b: 292

Ekspertene hadde kontakt med Hyun Due Bau fra franske Bureau Veritas.³⁰⁶ Dette er altså et annet klasseselskap enn Det Norske Veritas (DNV). Mens DNV var en sentral aktør i saken, var Bureau Veritas bare inne med en rådgivende rolle.

De sakkyndige tok også kontakt med Institut de Soudure, som hadde spesiell kompetanse på sveising.

4.1.2 HVA KREVER TEKSTEN AV OSS?

Denne rapporten er skrevet på en annen måte og med en annen målgruppe enn den norske rapporten. Ekspert rapporten ble skrevet på bestilling fra den franske handelsretten, som en sakkyndig vurdering av ulykkesforløpet og den granskningen som den norske granskningskommisjonen gjennomførte. Språket i rapporten er derfor av en tydelig tyngre og mer teknisk karakter. De sakkyndige kommenterer selv at de synes den norske rapporten forklarer mange selvfølgeligheter.³⁰⁷ Den franske rapporten forutsetter betydelig mer teknisk innsikt og kjennskap til ulykken, enn det som kreves for å lese og forstå kommisjonsrapporten. Det er også betydelig mer forkortelser og henvisninger til underlagsmaterieell i den franske rapporten. Det er derfor hendig at Riksrevisjonen i forbindelse med sin oversettelse, også lagde en oversikt over dokumentforkortelser som de sakkyndige har brukt.³⁰⁸

4.2 Steg 2: Diskursens representasjoner

Den første delen av rapporten er en ren kommentar til den norske kommisjonsrapporten. Derfor vil jeg dele ekspertgruppens påstander inn i den samme tredelingen som kommisjonsrapporten deler sine påstander i. Videre er denne rapporten full av påstander. Måten rapporten er skrevet på, går ut på at den i alle resonnement presenterer hva andre sier om en hypotese før ekspertene presenterer sin mening. De presenterer først hva den norske granskningskommisjonen har skrevet, deretter forklaringer fra aktørene i saken og til sist «De sakkyndige mener ...». I ekspertenes underlagsdokumenter finnes et flere sider langt dokument hvor de sakkyndige for hånd har satt opp de ulike posisjonene (se figur 1).³⁰⁹ Det er tydelig sammenheng mellom dette dokumentet og hvordan de sakkyndige presenterer de ulike synene i den ferdige rapporten. Rent

³⁰⁶ Jourdain et al. 1985b: 291

³⁰⁷ Jourdain et al. 1985b: 47

³⁰⁸ Riksrevisjonen 2021a

³⁰⁹ Ducout 1983

teknisk er dette en veldig ryddig måte å skrive på med tese – antitese – konklusjon. De bruker nesten alltid tese og antitese da det er uenighet om alle spørsmål ekspertene skal besvare.

PPCO ASSURÉS	Comm. Norv.	FOREX	CFEM ②
<p>- Attachement lamellaire Le tube transport de combustible dans le nez de l'épave</p> <p>3. Soudure par cordons d'angle</p> <p>- ép. 6 mm insuffisant pour une le renfort joue son rôle (PPCO)</p> <p>- non respect de code S.N.C. - A.M.E cité dans le manuel de FOREX (§ 11.3 à p. 11) Les contraintes $\sigma = 20 \text{ kg/cm}^2$ sont \approx celles d'un réservoir à pression</p>	<p>Repis du rapport p. 89 pas de contrôle V.T. Mais il répond à cette époque une certaine incertitude sur les critères remplis pour empêcher le rupture par attachement</p> <p>"Il n'a pas été procédé à une évaluation de résistance totale de la soudure..." p. 13/14 "Pour une tête de 26 mm, ce implique une hauteur de gorge de 10 à 18 mm..." p. 194</p> <p>Le concepteur a considéré qu'il s'agissait d'un équipement.</p>	<p>BV dit : Les contraintes sont des craquellements principalement. Les contr. normaux σ dans le nez de l'épave sont de $12,48 \text{ kg/cm}^2$ donc $< \bar{\sigma} = 21,5/43,2$ mesurés sur éprouvette. (p. 185. B.V.)</p> <p>FOREX spécifie dans doc 981 A que les tôles, aux emplacements avec risque de déchirure lamel- laire doivent être testés aux ultra sons (p. 191 B.V.)</p> <p>L'atta. Repur cordons d'angle est une pratique courante dans la construction navale</p>	<p>Le tra. de drainage est bon et une soudure de K, à l'initiative de R. DUCOUT pour que le plan de la tôle ne mentrait rien</p>

FIGUR 1 TABELL OVER AKTØRENS POSISJONER LAGET AV DE SAKKYNDIGE.³¹⁰

4.2.1 KONSTRUKSJONSSVIKTEN

Den franske ekspertgruppen sa seg enig i kommisjonsrapportens påstand om at konstruksjonssvikten startet i D-6 staget, gjennom et trethetsbrudd i området rundt en hydrofonholder.³¹¹ De sakkyndige anså utviklingen av denne sprekken og trethetsbruddet som den viktigste og mest sentrale delen av deres rapport.³¹² Ekspertene så på alle hydrofonholderne sveiser, og konkluderte likt som kommisjonen med at sveisen på D-6 var av en lavere kvalitet enn de tre andre.³¹³ Ulikt den norske kommisjonen, mente de sakkyndige at kvaliteten på sveisen på D-6 staget var normal i henhold til standard for sveiser av den typen hydrofonholderne skulle festes med, og at dette var en standard kvalitetsvariasjon.³¹⁴ Videre kommenterte de at til tross for at denne sveisetypen var standard for innsveising av elementer som skulle oppleve lav belastning, var selve valget en for dårlig sveis i forhold til den

³¹⁰ Ducout 1983: 2

³¹¹ Jourdain et al. 1985b: 100

³¹² Jourdain et al. 1985b: 106

³¹³ Jourdain et al. 1985b: 102

³¹⁴ Jourdain et al. 1985b: 102, 120

belastningen denne sveisen ble utsatt for.³¹⁵ Da de sakkyndige hadde sett at variasjonen på Forex Neptune sine pentagon-plattformers festesveiser for hydrofonholdere var stor, konkluderer de sakkyndige med at Forex Neptune hadde handlet med uaktsomhet under utarbeidelsen av arbeidstegningene.³¹⁶

I spørsmålet om hvordan bruddet i D-6 staget oppsto, fremmet de franske sakkyndige at den svake sveisen i hydrofonholderen ikke hadde en klar sammenheng med bruddet i selve staget.³¹⁷ Dette begrunnes med at de sakkyndige ikke kunne se en sammenheng mellom sprekke i sveisen og sprekke i staget. Ekspertene mente at undersøkelsene av forbindelsen mellom hydrofonholder og staget, viste at det hadde vært en belastning av en annen karakter enn bølgekrefter alene.³¹⁸ De anså denne belastningen som årsak til sprekke i stagers forbindelsespunkt, og ikke den overmalte sprekken. Når det gjelder hva denne belastningen kunne ha vært, presenterer de sakkyndige gjennom et eksempel hvor et forsyningskip har enten kollidert med staget eller ligget fortøyd seg til staget.³¹⁹ De kunne ikke konkludere med noe her, da det var flere muligheter og ingen slike hendelser ble meldt fra om.³²⁰ De kunne derfor heller ikke plassere denne hendelsen i tid.³²¹ Ekspertene lente seg da på SINTEFs rapport, som ifølge ekspertrapporten estimerte en skade på staget tre til fire år før forliset.³²²

SINTEF sendte i 1986, altså etter ekspertrapporten var levert, en rapport om at franskmennene har feiltolket deres funn og konklusjoner.³²³ SINTEF mener at de sakkyndiges konklusjon om at sprekken ble utsatt for en ytre påkjenning, ikke kan stemme ut fra deres målinger.³²⁴ De begrunner dette med at ved en kollisjon ville det være andre skader på staget fra kollisjonen enn sprekke i staget alene.³²⁵ SINTEF mener at ekspertene har feilberegnet hvilke belastninger D-6 staget og den malte sprekken ble utsatt for, og derfor konkludert feilaktig i at denne ikke kan være en årsak i stagbruddet.³²⁶

³¹⁵ Jourdain et al. 1985b: 103

³¹⁶ Jourdain et al. 1985b: 145

³¹⁷ Jourdain et al. 1985b: 116

³¹⁸ Jourdain et al. 1985b: 116

³¹⁹ Jourdain et al. 1985b: 117

³²⁰ Jourdain et al. 1985b: 117

³²¹ Jourdain et al. 1985b: 270

³²² Jourdain et al. 1985b: 270

³²³ Almar-Næss et al. 1986

³²⁴ Almar-Næss et al. 1986

³²⁵ Almar-Næss et al. 1986

³²⁶ Almar-Næss et al. 1986: 48

De sakkyndige mente at riggens oppankring hadde en rolle i D-6 stagets utmattingsbrudd, men det var vanskelig å vurdere hvor stor denne rollen var.³²⁷ Kielland lå store deler av sin levetid oppankret med en posisjon sørvest.³²⁸ En pentagon-plattform burde få de sterkeste bølgene inn over baugen.³²⁹ De sakkyndige anså dette som den mest gunstige retningen med tanke på å tåle belastningen fra både vind og bølger.³³⁰ Måten Kielland lå oppankret, gjorde at de kraftigste bølgene traff rett inn på riggens styrbord side. Dette mente ekspertene at ga en tilleggsbelastning, slik at sprekken i D-6 vokste i sykluser og kun ved kraftige bølger.³³¹ Været på ulykkesdagen stemmer da overens med de sakkyndiges vurdering om det endelige bruddet utelukkende kunne funnet sted en dag med uvær.³³²

I under hele sin levetid lå Kielland oppankret med bare åtte av sine ti ankre ute.³³³ I driftshåndboken fra CFEM står det at Kielland skulle til enhver tid festes med to ankerwirer fra hver av de fem søylene. Altså totalt ti ankre. Retningene på wirene skulle være jevnt spredt rundt hele konstruksjonen, altså omtrent 36 grader mellom hvert anker.³³⁴ På ALK ble det ikke brukt noen ankerwirer fra C-søylen, da det var fra denne søylen gangbroen mot Edda gikk fra, og Edda da lå i veien for muligheten til å plassere ankre.³³⁵ Ekspertene kommenterer at driftshåndboken tillot at riggen var sikret av kun åtte ankere i korte perioder.³³⁶ Det forutsatte imidlertid at det var ekstra sikring og tetthet av ankere i den dominerende vindretningen.³³⁷ De sakkyndige vurderer da at Phillips ankret Kielland feil etter driftshåndbokens instruksjoner.³³⁸ C-søylen, som var helt uten oppankring, var også søylen som var rettet mot den dominerende vindretningen, i tillegg til at søyle D og B hadde den normale spredningen av ankertettheten.³³⁹ Dette førte til at det ikke var en ekstra styrkning i retning av den dominerende vinden, men i stedet ekstra belastning på stagene.³⁴⁰ Det kan videre argumenteres for at D-6 kan være staget

³²⁷ Jourdain et al. 1985b: 202

³²⁸ Jourdain et al. 1985b: 183, 194

³²⁹ Jourdain et al. 1985b: 197, 202

³³⁰ Jourdain et al. 1985b: 197

³³¹ Jourdain et al. 1985b: 205

³³² Jourdain et al. 1985b: 205

³³³ Jourdain et al. 1985b: 210

³³⁴ Jourdain et al. 1985b: 209

³³⁵ Jourdain et al. 1985b: 210

³³⁶ Jourdain et al. 1985b: 212

³³⁷ Jourdain et al. 1985b: 212

³³⁸ Jourdain et al. 1985b: 212

³³⁹ Jourdain et al. 1985b: 212

³⁴⁰ Jourdain et al. 1985b: 213

som ble mest belastet, fordi søyle D var orientert mot de sterkeste vindene.³⁴¹ Her er det interessant at de sakkyndige skriver ordet «kunne», og dermed ikke sier seg sikre. Til syvende og sist konkluderer ekspertene om at oppankringen ikke kan ses på som en direkte årsak til ulykken, men kan ha akselerert utviklingen av sprekken i D-6 staget.³⁴² Dette er spesielt interessant da ekspertene poengterer at oppankringen påvirket tidspunktet ulykken skjedde på.³⁴³

Ekspertene kommenterer at kommisjonen baserer hele sin rapport på de metallurgiske analysene fra to statlige selskaper (Statoil og NTH (SINTEF)).³⁴⁴ Den franske ekspertgruppen mener like fullt at rapportene er av «høy vitenskapelig kvalitet».³⁴⁵

Ekspertgruppen påstår videre at den generelle utformingen av pentagon-plattformer er god nok til at verken konstruktøren Forex Neptune eller kontrollorganene som godkjente bygging og bruk av rigger av pentagon-typen kan gjøres ansvarlige for ulykken.³⁴⁶ De begrunner dette med at man alltid vil kunne fantasere om skader på en konstruksjon som gjør at en konstruksjon ikke vil kunne bygges.³⁴⁷ Både de sakkyndige og kontrollorganene Det Norske Veritas og Institut du Soudure anså imidlertid tap av en hel søyle som så lite sannsynlig at det ikke kunne legges til grunn for å underkjenne konstruksjonen til en rigg.³⁴⁸

Alexander L. Kielland ble i 1976 startet ombygget til en midlertidig boligplattform. De sakkyndige mener denne ombygningen ikke førte til nevneverdig økt belastning på konstruksjonen.³⁴⁹

Når det kommer til kontrollene av riggen, skriver de sakkyndige at de mener at sprekken kunne vært oppdaget dersom det var eksempelvis Institut de Soudure som foretok inspeksjonene fremfor det norske Veritas selv.³⁵⁰ Grunnen til dette var fordi Veritas var nye som klassifikasjonsselskap for Pentagon-rigger.³⁵¹ Institut du Soudure hadde derimot mer erfaring

³⁴¹ Jourdain et al. 1985b: 215

³⁴² Jourdain et al. 1985b: 216

³⁴³ Jourdain et al. 1985b: 216

³⁴⁴ Jourdain et al. 1985b: 42

³⁴⁵ Jourdain et al. 1985b: 42

³⁴⁶ Jourdain et al. 1985b: 79

³⁴⁷ Jourdain et al. 1985b: 79

³⁴⁸ Jourdain et al. 1985b: 79

³⁴⁹ Jourdain et al. 1985b: 183

³⁵⁰ Jourdain et al. 1985b: 143

³⁵¹ Jourdain et al. 1985b: 143

med denne typen rigger, og dermed en større forutsetning for å kunne oppdage en sprekk.³⁵² Institut du Soudure var selskapet som originalt hadde avtale med Forex Neptune om inspeksjoner, men avtalen ble reforhandlet etter Stavanger Drilling overtok riggen til å heller gjelde det norske Veritas.

Ekspertgruppen følger opp med å skrive at kvaliteten på inspeksjonene var for dårlige.³⁵³ Det norske Veritas gjennomførte i stor grad visuelle undervannskontroller av Alexander L. Kielland.³⁵⁴ De sakkyndige uttrykker mistillit til denne typen inspeksjoner, da de mener på generelt grunnlag at det vil være umulig å oppdage sprekker, som for eksempel den i hydrofonholderen på D-6 staget, så lenge staget ligger under vann.³⁵⁵ Videre ble plattformen allerede under bygging utstyrt med stiger og håndløpere som skulle gjøre fysiske inspeksjoner lettere etter at riggens reisverk var hevet over vannet.³⁵⁶

Til tross for at ekspertgruppen kritiserer inspeksjonene for å være mangelfulle, mener de at det ikke var regelbrudd.³⁵⁷ Regelverket i seg selv anser de sakkyndige som å være for dårlig.³⁵⁸ Stavanger Drilling og Phillips fremmet en påstand om at driftshåndboken var mangelfull da den ikke inneholdt en del om inspeksjoner.³⁵⁹ De sakkyndige avviste at byggerne kan bebreides for å ikke lage en egen inspeksjonsinstruks.³⁶⁰ Videre mente de at operatørene hadde et ansvar for å tilpasse driftshåndboken i samråd med verftet etter ombyggingen av ALK.³⁶¹

Hvem tjener/taper på denne fremstillingen?

Alle aktørene i saken får her kritikk av de sakkyndige. CFEM og Forex Neptune får kritikk for sitt valg av sveis.³⁶² Phillips og Stavanger Drilling får kritikk for sin bruk i strid med driftshåndboka.³⁶³ Veritas kritiseres for mangelfulle og lite grundige inspeksjoner.³⁶⁴ Ansvaret for bruddet i D-6 plasserer i stor grad hos Phillips eller Stavanger Drilling, da ekspertene

³⁵² Jourdain et al. 1985b: 143

³⁵³ Jourdain et al. 1985b: 165

³⁵⁴ Jourdain et al. 1985b: 150

³⁵⁵ Jourdain et al. 1985b: 150–151

³⁵⁶ Jourdain et al. 1985b: 153–154

³⁵⁷ Jourdain et al. 1985b: 274

³⁵⁸ Jourdain et al. 1985b: 174

³⁵⁹ Jourdain et al. 1985b: 155–156

³⁶⁰ Jourdain et al. 1985b: 157

³⁶¹ Jourdain et al. 1985b: 159

³⁶² Jourdain et al. 1985b: 103

³⁶³ Jourdain et al. 1985b: 212

³⁶⁴ Jourdain et al. 1985b: 165

skriver at den malte sprekken ikke hadde betydning for det endelige bruddet.³⁶⁵ Ansvaret plasseres i større grad hos Phillips eller Stavanger Drilling da ekspertene mener sprekken som endte i brudd ble dannet av en ytre påkjenning.³⁶⁶

4.2.2 STABILITETSSVIKTEN

De sakkyndige mener at riggen hadde betydelig stabilitet selv etter tapet av D-søylen. Dette argumenterer de for gjennom at riggen ble liggende stabil med en helning på i overkant av 30 grader frem til vanninntrengningen ble for stor.³⁶⁷ De sakkyndige mener videre at det er normalt at en plattform ville krenge når den mistet en hel søyle.³⁶⁸ Man kan ifølge de sakkyndige ikke regne denne krengingen som et tap av stabilitet, siden den fortsatt lå stabilt, men med en krenging.³⁶⁹

Årsaken til det totale forliset mener de man heller kan finne i inntrenging av vann i søyler og overbygg.³⁷⁰ De sakkyndige mener man ikke kan ta hensyn til de stabilitetsberegningene og krengeprøvene som ble gjennomført, da det var for mange usikre faktorer. I tillegg mener de sakkyndige at disse beregningene ikke har noe direkte med ulykken å gjøre.³⁷¹ Beregningene ble gjort ut fra en tanke om at riggen ble utsatt for en «forskriftsmessig skade». Da tap av en hel søyle ikke er en «forskriftsmessig skade», mener franskmennene at man ikke bruke krengeprøvene og stabilitetsberegningene.³⁷² Like fullt mener de sakkyndige at det burde ha blitt laget en plan over hvordan man kunne evakuere plattformen etter konstruksjonen var påført en skade som var av et større omfang enn hva man anså som forskriftsmessig.³⁷³

Ekspertene anser nedre del av overbygningen på lik linje som skroget til et skip.³⁷⁴ Altså måtte alt av dører og luker være helt vanntett.³⁷⁵ Ut fra plattformens utforming anser ekspertene at dette var mulig, så sant dører og luker var lukket.³⁷⁶ Søylene var delt opp i flere rom for å øke plattformens overlevelsessevne ved en eventuell vannfylling.³⁷⁷ Plattformens totale system mot

³⁶⁵ Jourdain et al. 1985b: 116

³⁶⁶ Jourdain et al. 1985b: 116–117

³⁶⁷ Jourdain et al. 1985b: 88

³⁶⁸ Jourdain et al. 1985b: 89

³⁶⁹ Jourdain et al. 1985b: 89

³⁷⁰ Jourdain et al. 1985b: 206

³⁷¹ Jourdain et al. 1985b: 88

³⁷² Jourdain et al. 1985b: 87

³⁷³ Jourdain et al. 1985b: 160

³⁷⁴ Jourdain et al. 1985b: 224

³⁷⁵ Jourdain et al. 1985b: 224

³⁷⁶ Jourdain et al. 1985b: 224

³⁷⁷ Jourdain et al. 1985b: 225

vannfylling anser de sakkyndige som tilfredsstillende.³⁷⁸ I driftshåndboken presiseres det hvilke dører som måtte være lukket og når. Ekspertene gjør oss også oppmerksom på at driftshåndboken skiller mellom storm og dårlig vær.³⁷⁹ Ekspertene skriver videre at uansett om det var storm eller ikke 27.mars 1980, var det lite interessant å se på om det ble satt inn tiltak etter tap av søyle, men mer interessant å se på om det faktisk ville vært mulig å holde disse dørene lukket ved en ulykke.³⁸⁰ De sakkyndige mener at besetningen på riggen ikke kunne gjort noe ved en slik uforventet situasjon.³⁸¹ Dette fordi ingen av besetningen kunne forutsett en slik hendelse, i tillegg til at det var fysisk umulig å lukke mange av dørene.³⁸² Det ble dokumentert både av den norske granskningskommisjonen og av de sakkyndige under deres befarings av plattformen at flere dører var enten sveiset eller knyttet med tau fast i åpen stilling.³⁸³

Ekspertene påstår som tidligere nevnt at riggens slagside kunne vært stabil og dermed redusert omfanget av ulykken.³⁸⁴ Dersom lukene som ikke var lukket i søylene og nedre dekk hadde vært stengt, mener de sakkyndige at plattformen ville ha blitt liggende i en stabil stilling med slagside. Besetningen ville da ifølge de sakkyndige ha merket at plattformen ikke begynte å synke, og derfor ikke iverksette mislykkede evakueringsforsøk.³⁸⁵ Da det ville tatt vesentlig lenger tid før plattformens siste ankerwire røk, anser ekspertgruppen det også som sannsynlig at helikoptre ville hatt tid til å ankomme plattformen og da kunne redde mange av de som omkom etter å ha havnet i vannet.³⁸⁶

Den franske retten stilte ekspertgruppen spørsmål om de ekstra boligmodulene påvirket stabiliteten til plattformen.³⁸⁷ De sakkyndige mener det ikke hadde noen hensikt å se på stabiliteten til Kielland mens riggen var intakt.³⁸⁸ Derimot er det interessant å se på om vinden eller belastninger etter de ekstra boligmodulene kan ha fremskyndet prosessen hvor plattformen gikk fra 30 grader slagside, til å ligge med beina i været.³⁸⁹ De sakkyndige mener det må ha vært mye vind og i nærheten av storm da kapteinen gjennomførte en forhaling i forkant av

³⁷⁸ Jourdain et al. 1985b: 225

³⁷⁹ Jourdain et al. 1985b: 225

³⁸⁰ Jourdain et al. 1985b: 229

³⁸¹ Jourdain et al. 1985b: 230

³⁸² Jourdain et al. 1985b: 230

³⁸³ Jourdain et al. 1985b: 230

³⁸⁴ Jourdain et al. 1985b: 89

³⁸⁵ Jourdain et al. 1985b: 231

³⁸⁶ Jourdain et al. 1985b: 131

³⁸⁷ Jourdain et al. 1985b: 203

³⁸⁸ Jourdain et al. 1985b: 203

³⁸⁹ Jourdain et al. 1985b: 204

ulykken.³⁹⁰ Til tross for dette konkluderer de med at vindens påvirkning når plattformen lå med slagside var minimal, sekundær og kan ikke vektlegges nevneverdig med tanke på ulykkens årsaks-bilde.³⁹¹ De kommenterer videre at uansett om vinden hadde vært svakere, ville utfallet av ulykken vært bortimot identisk.³⁹²

Hvem tjener/taper på denne fremstillingen av virkeligheten?

Fordi franskmennene i stor grad vektlegger bruksfeil, taper operatør og rederiet mye. Verftet CFEM og designeren Forex Neptune tjener tilsvarende siden ekspertene trekker tydelig frem at riggen er bygget på en måte som gjør den stabil, selv med slagside. Det trekkes også frem av de sakkyndige at brukshåndboka ikke ble fulgt av operatør.

4.2.3 REDNING OG EVAKUERING

De sakkyndige kritiserer utformingen av boligmodulene da innredningen inne i modulene ikke var festet.³⁹³ Plattformens slagside gjorde at skap og senger falt slik at personer ble skadet og/eller måtte då ut vinduet, da døren ble blokkert av skap.³⁹⁴ Ekspertene fikk forklart fra Phillips at årsaken til at innredningen ikke var festet, var en tanke om at pentagonplattformer, var 100% sikker og at ingenting kunne skje med den slik den ville krenge.³⁹⁵ Denne holdningen mener de sakkyndige fantes om bord på plattformen også.³⁹⁶ Derfor skjønnte personellet ikke poenget med å lukke de vanntette lukene, eller sette seg tilstrekkelig inn i redningsprosedyrer.³⁹⁷ Dette kan også være en medvirkende årsak til at bare et fåtall av besetningen hadde gjennomført sikkerhetskurs, og satt seg tilstrekkelig inn i sikkerhetsrutiner om bord på plattformen.³⁹⁸ De sakkyndige mener at spesielt hotellgjestene hadde satt seg for dårlig inn i sikkerhetsrutiner. Dette kan man se igjen i statistikk ved at det var større andel overlevende blant Stavanger Drillings faste mannskap.³⁹⁹

³⁹⁰ Jourdain et al. 1985b: 205

³⁹¹ Jourdain et al. 1985b: 206

³⁹² Jourdain et al. 1985b: 206

³⁹³ Jourdain et al. 1985b: 218

³⁹⁴ Jourdain et al. 1985b: 218

³⁹⁵ Jourdain et al. 1985b: 221

³⁹⁶ Jourdain et al. 1985b: 221–222

³⁹⁷ Jourdain et al. 1985b: 221–222

³⁹⁸ Jourdain et al. 1985b: 241, 243

³⁹⁹ Jourdain et al. 1985b: 240

De sakkyndige skriver at både evakueringen og redningsaksjonen ble vanskeliggjort av vind og kulde.⁴⁰⁰ I tillegg til dette ble det enda vanskeligere, ved at dagslyset i stor grad var borte på ulykkestidspunktet.⁴⁰¹ Denne kombinasjonen gjorde søket etter overlevende svært krevende.⁴⁰²

De sakkyndige kritiserte Silver Pit for sin plassering da de mente at hjelpefartøyet burde vært på plass maksimalt 20 minutter etter at plattformen mistet D-leggen, og fikk slagside.⁴⁰³ Videre kritiserer rapporten radiokommunikasjonen for å være unøyaktig da flere fartøy i redningsaksjonen ikke visste hvor Kielland lå under sine søk.⁴⁰⁴

Ekspertene roser kranfører på Edda som endte opp med å redde mange mennesker med en personalbasket.⁴⁰⁵ Plattformsjefen på Edda kritiseres derimot for å ha nektet sitt personal å låre Eddas redningsutstyr for å redde personal fra Kielland.⁴⁰⁶ Plattformsjefen begrunnet dette med at han fryktet at enten det avrevne benet, eller hele riggen skulle kolliderer med Edda. Ved et slikt tilfelle ville han ha mulighet for å evakuere eget personal i livbåtene.⁴⁰⁷ Da han til slutt besluttet å evakuere Edda, skjedde dette via helikopter. Bruken av helikoptre til evakueringen fra Edda fremfor redning av personer i sjøen mente de sakkyndige at gikk ut over redningen av overlevende.⁴⁰⁸

4.2.4 EKSPLOSJONSHYPOTESENE

Østlunds eksplosjonshypotese blir også avvist av franskmennene. Dette fordi de ikke finner grunnlag eller beviser som støttet opp om denne hypotesen. De så derimot nærmere på Kiellandfondets hypotese om en eksplosjon i D-4 staget.⁴⁰⁹ Ekspertgruppa kommenterer at det var bemerkelsesverdig at det var en annen mikrostruktur i endestykkene av dette staget, men avviste at dette stammet fra en eksplosjon.⁴¹⁰ Metallurgen Jaques Cure kommenterte til TV2 i 2022 at ekspertene ikke klarte å se hvilken eksplosiv blanding som skulle vært inni staget og

⁴⁰⁰ Jourdain et al. 1985b: 206

⁴⁰¹ Jourdain et al. 1985b: 237

⁴⁰² Jourdain et al. 1985b: 237

⁴⁰³ Jourdain et al. 1985b: 240

⁴⁰⁴ Jourdain et al. 1985b: 240

⁴⁰⁵ Jourdain et al. 1985b: 240

⁴⁰⁶ Jourdain et al. 1985b: 240

⁴⁰⁷ Jourdain et al. 1985b: 240

⁴⁰⁸ Jourdain et al. 1985b: 240

⁴⁰⁹ Jourdain et al. 1985b: 292

⁴¹⁰ Jourdain et al. 1985b: 292

hvordan denne skulle blitt antent.⁴¹¹ De mente det var mer sannsynlig at bruddstrukturen kunne stamme fra en type brudd de kalte «eksplosjonsbrudd», eller at det stoffet de fant kunne komme fra produksjonen av staget.⁴¹² CFEM støttet en periode denne hypotesen, men la det fra seg før de fikk gjennomført ytterligere undersøkelser.⁴¹³

4.2.4.1 Hvem tjener/taper på denne representasjonen?

Ekspertenes avvisning av eksplosjonshypotesen, er en fordel for rederiet Stavanger Drilling, fordi de sakkyndige avviser at de bevisst har sabotert plattformen. Det er vanskelig å si at noen egentlig taper på at de sakkyndige avviser denne representasjonen.

4.3 Steg 3: Representasjonenes foranderlighet

4.3.1 HVILKE KONKLUSJONER TREKKER RAPPORTEN?

Ekspertene skriver i sitt konklusjonskapittel at «Det er ubestridt at en ulykke av dette omfanget ikke har én årsak, men skyldes en uheldig kombinasjon av ugunstige omstendigheter.»⁴¹⁴ De mener denne setningen kan være en oppsummering og konklusjon for hele rapporten deres. Vi kan da tolke gjennom denne setningen at det viktigste ekspertene kommer frem til, er at det ikke kan pekes på en bestemt årsak, men en rekke årsaker som til sammen utløste norgeshistoriens største arbeidsulykke. I denne kombinasjonen av ugunstige omstendigheter kan man likevel antyde et hierarki av de ulike årsakenes betydning for ulykken.

I konklusjonskapittelet åpner ekspertene med å skrive at den utløsende årsaken til konstruksjonssvikt er bruddet i D-6staget.⁴¹⁵ Her er det viktig å bemerke seg ordet *utløsende*. Med å beskrive bruddet som utløsende, kan man tolke det som at bruddet var den første dominobrikken som falt, som førte til at neste brikke i rekken falt. Et utrivningsbrudd rundt deler av hydrofonholderen medførte en for stor belastning på staget, som til slutt måtte gi etter.⁴¹⁶ Årsaken til utrivningsbruddet rundt hydrofonholderen, mener de sakkyndige ikke var den overmalte sprekken, men en unormal belastning på dette staget. De sakkyndige skriver her at de ikke kan si seg sikre på hva denne belastningen kan ha vært, men spekulerer i at det kan

⁴¹¹ Nilsen 2022a

⁴¹² Jourdain et al. 1985b: 250

⁴¹³ Jourdain et al. 1985b: 250

⁴¹⁴ Jourdain et al. 1985b: 273

⁴¹⁵ Jourdain et al. 1985b: 268

⁴¹⁶ Jourdain et al. 1985b: 269

være en kollisjon med et hjelpefartøy.⁴¹⁷ De franske ekspertene sier «Det ble ikke funnet bevis på denne belastningen, men muligheten er der».⁴¹⁸ Det er verdt å merke seg at ved å skrive «[...] men muligheten er der», svekkes påstandens troverdighet betydelig. Opplevelsen som leser, vil her være at ekspertene bare kaster ut en påstand uten et vitenskapelig underlag. Når dette er sagt, må det nevnes at dokumentet jeg jobber med er en oversettelse fra fransk, så formuleringen kan ha en annen betydning på fransk. Jeg går likevel ut fra at formuleringen er tilnærmet lik i originaldokumentet. Til tross for at formuleringen i konklusjonen gjør at dette virker som en påstand basert på magefølelse, er det fundert på vitenskap i form av metallenes egenskaper og undersøkelsene fra SINTEF og Statoil, da de sakkyndige undersøkte sprekkene tidligere i rapporten.

Gjennom rapporten gjentas påstanden om at riggen lå stabilt med slagside etter tap av D-leggen.⁴¹⁹ De sakkyndige mener det er helt forventet at plattformen la seg over på siden ved tap av en søyle.⁴²⁰ Ekspertene kaller dette for at plattformen la seg i «stabilt sideleie». De legger da vekt på ordet stabilt. Dette fordi de mente at riggen lå stabilt med slagside.⁴²¹ Dersom plattformen ikke hadde blitt fylt opp med vann, ville det gått betydelig lenger tid før de siste ankerwirene hadde røket, og ulykken ville fått et langt mindre omfang.⁴²² Med andre ord vektlegges kombinasjonen av at D-leggen knakk av og vannfylling gjennom åpne luker og dører som viktigere for stabilitetssvikten, enn tapet av en søyle alene.⁴²³

Etter plattformen var utsatt for en slik utenkelig skade, mener de sakkyndige at det var skadelig for evakueringen at personene som bodde på Kielland ikke hadde vist nevneverdig interesse for evakueringsøvelsene.⁴²⁴ Dette tenkte ekspertene at kunne være fordi pentagon-riggene hadde et veldig godt rykte på seg som veldig sikre mot ulykker.⁴²⁵ Derfor anså antageligvis personalet at det ikke hadde noen hensikt å sette seg godt inn i evakueringsrutiner.⁴²⁶ I tillegg til at personalets opplæring var for dårlig, konkluderer franskmennene at evakueringen ble vanskeligere ved at utstyr ikke var tilstrekkelig festet. Dette førte til at flere enten ble drept eller

⁴¹⁷ Jourdain et al. 1985b: 270

⁴¹⁸ Jourdain et al. 1985b: 270

⁴¹⁹ Jourdain et al. 1985b: 88

⁴²⁰ Jourdain et al. 1985b: 273

⁴²¹ Jourdain et al. 1985b: 270

⁴²² Jourdain et al. 1985b: 273

⁴²³ Jourdain et al. 1985b: 273

⁴²⁴ Jourdain et al. 1985b: 272

⁴²⁵ Jourdain et al. 1985b: 272

⁴²⁶ Jourdain et al. 1985b: 272

påført betydelig skade av utstyret som seilte over dekk. I tillegg førte krenghingen til at en god del av redningsutstyret ble gjort utilgjengelig.⁴²⁷ Etter Kielland ble ombygget fra borebygg til boligplattform, ble det ikke gjort de endringer i driftshåndboka som ekspertene mener var nødvendig når antallet personer på plattformen gikk i så stor grad opp.⁴²⁸

I slutten av konklusjonskapittelet, konkluderte franskmennene med at det ikke var noe i veien med konstruksjonen i seg selv.⁴²⁹ Pentagon-plattformer var ikke mer utsatt for sammenbrudd enn andre plattformer under normale forhold. Dette kan man tolke i den retning at franskmennene peker i større grad på feil bruk av plattformen. Igjen er det en påstand som er klart til ulempe for de norske interessene.

⁴²⁷ Jourdain et al. 1985b: 272

⁴²⁸ Jourdain et al. 1985b: 272

⁴²⁹ Jourdain et al. 1985b: 79

5: Komparativ analyse

5.1 Diskursenes grenser

For å begynne en komparativ analyse kan man se først på hvem de ulike diskursene bestod av.⁴³⁰ I den franske gruppen hadde alle fire en teknisk kompetanse, mens den norske kommisjonen bestod av én ingeniør med teknisk kompetanse og fire menn med diverse annen kompetanse.⁴³¹ Man kan anta at det var mer kompetanse i den franske gruppen, basert på hvem gruppa bestod av. Franskmennene anså sin kompetanse som så høy og bred innen sitt fagfelt at de ikke hadde behov for mye ekstern rådgivning.⁴³² Granskningskommisjonens medlemmer var et flertall uten teknisk kompetanse og derfor ble det hentet inn kompetanse eksternt. De hentet i stor grad sine rapporter og analyser fra NTH i Trondheim. I tillegg ble Kjell Straume engasjert som teknisk sekretær.⁴³³ Dette kan begrunnes med at det var her den norske kompetansen på maritim teknikk var samlet. Likevel kan det problematiseres ved at kommisjonsmedlem Moan selv var ansatt hos NTH på denne tiden.⁴³⁴ Et problem er at Moans institutt var det samme som utførte mange beregningene kommisjonen brukte da de utarbeidet sin rapport. Det må understrekes at dette alene ikke nødvendigvis er svekkende for den akademiske troverdigheten i kommisjonsrapporten. De franske ekspertene kommenterer selv at analyserapportene fra NTH var av høy kvalitet.⁴³⁵ De brukte disse analysene sammen med egne undersøkelser som de mottok enten på egen bestilling, eller bestilt av de ulike aktørene i saken. Disse instansene var i stor grad franske, som blant annet Institut du Soudure eller Bureau Veritas.⁴³⁶ I tillegg mottok de sakkyndige flere rapporter fra britiske Welding Institute. Da dette ikke var på ekspertenes initiativ, men på bestilling fra Phillips, kan dette antyde at den franske gruppen hadde en større åpenhet for å høre på meninger fra aktørene i rettsaken enn hva granskningskommisjonen hadde. Årsaken til dette kan muligens være konteksten for rapportene. Den norske granskningskommisjonen fikk et mandat fra den norske regjeringen hvor de skulle redegjøre for ulykken. Ekspertgruppens utgangspunkt var derimot en pågående rettsak. Dette kan man også se igjen i den ferdige sakkyndigrapporten, der de under hvert punkt starter med å

⁴³⁰ Neumann 2021: 47

⁴³¹ Madsen 2006; Moan 2017; NOU 1981:11 1981; *Thor Næsheim - Utvalg - Forvaltningsdatabasen - SIKT* u.å.

⁴³² Jourdain et al. 1985b: 60

⁴³³ NOU 1981:11 1981: 9

⁴³⁴ Moan 2017

⁴³⁵ Jourdain et al. 1985b: 42

⁴³⁶ Grellet 1985b

presentere aktørenes syn og avslutter med de sakkyndiges kommentar til hvert punkt. Om det er en styrke eller svakhet å involvere partene så mye i en granskning vil jeg ikke konkludere med. Derimot vil jeg påpeke at det er en forskjell i diskursenes åpenhet.

5.2 Konstruksjon og sveisefeil

Når det kommer til hvilke konklusjoner de ulike diskursene trekker, kan vi begynne å se på at både den norske granskingskommisjonen og franskmennene mener at konstruksjonssvikten startet i D-6 staget.⁴³⁷ De er også enige i at det fantes en svakhet i innsveisingen av hydrofonholderen i D-6 staget.⁴³⁸ Granskingskommisjonen fant en sprekk i selve staget, like ved hydrofonholderen, på om lag syv centimeter.⁴³⁹ Denne sveisen mener nordmennene at må ha blitt dannet et sted under produksjon av staget, eller i transporten mellom Est. Richard Ducros som produserte hver enkelt del til riggen og verftet CFEM som satte riggen sammen.⁴⁴⁰ Dette fordi det ble funnet maling på innsiden av staget.⁴⁴¹ Denne malte sprekken konkluderer kommisjonen med at måtte være en av hovedårsakene til ulykken. Franskmennene sier seg enige i at den malte sprekken fantes og at det var en svakhet i sveisen.⁴⁴² Derimot mener de at det ikke er en automatikk i at dette var klanderverdig da sveisen var av akseptabel stand for en sveis av den kvalitetsklassen som også var standard for innfesting av ekstrautstyr.⁴⁴³ Franskmennene kritiserer derimot valget av sveis, da de mener at det burde vært brukt en sveis av høyere kvalitet.⁴⁴⁴ Den malte sprekken mener de derimot at ikke hadde noe med det avgjørende bruddet i D-6 staget å gjøre.⁴⁴⁵ Dette er en helt sentral uenighet da granskingskommisjonen peker på denne sveisen som den viktigste årsaken. De franske mener derimot at det som hadde skjedd var at D-6 var utsatt for en ukjent, unormal belastning.⁴⁴⁶ Man kan stille seg undrende til dette da de indirekte selv skrev at dette bare var spekulasjon – begrunnet spekulasjon vel å merke.⁴⁴⁷

⁴³⁷ Jourdain et al. 1985b: 100

⁴³⁸ Jourdain et al. 1985b: 102

⁴³⁹ NOU 1981:11 1981: 16

⁴⁴⁰ NOU 1981:11 1981: 56

⁴⁴¹ NOU 1981:11 1981: 60

⁴⁴² Jourdain et al. 1985b: 146

⁴⁴³ Jourdain et al. 1985b: 102

⁴⁴⁴ Jourdain et al. 1985b: 103

⁴⁴⁵ Jourdain et al. 1985b: 116

⁴⁴⁶ Jourdain et al. 1985b: 116

⁴⁴⁷ Jourdain et al. 1985b: 117

Etter denne uvanlige belastningen, mener franskmennene at sprekken vokste fortere enn den ellers ville ha gjort på grunn av riggens oppankring.⁴⁴⁸ De sakkyndige konkluderer at oppankringen, som ikke var i henhold til driftshåndboken, spilte en betydning på sprekkenes utvikling. I rapporten står det:

Plattformens faktiske forankrings- og forhalingsforhold forårsaket ytterligere spenninger, men disse var altfor svake til å utgjøre årsaken til ulykken. Imidlertid kan de ha framskutt datoen, særlig dersom manøvreringsfeil forekom i kontrollen av strekkraftene i ankrene eller under forhalingsoperasjoner.⁴⁴⁹

Her ser vi at de sakkyndige mener at det reduserte antallet ankerliner i seg selv ikke belastet riggen i stor nok grad til å kunne omtales som en hovedårsak. Til tross for dette anser de belastningen som en akselererende og medvirkende årsak. Som tidligere nevnt er dette interessant da havariet kunne skjedd på dagtid, da det var langt færre personer på riggen. I tillegg ville det vært dagslys, som kunne lettet redningsarbeidet. Kielland var også tildelt et boreoppdrag på britisk sektor bare en måned etter havaridatoen.⁴⁵⁰ Som borerigg ville den ha langt færre personer om bord enn som boligplattform, som igjen ville redusert ulykkens omfang. I tillegg skulle riggen, på et noe senere tidspunkt, inn til sin utsatte fireårskontroll. Dersom korrekt oppankring kunne utsatt ulykkestidspunktet med såpass mye, kan man anta at sprekken likevel hadde vært utviklet nok til at man ville oppdaget den under kontroll i grunnere vann eller i tørrdøkk. Dette kunne skjedd allerede april 1980, da riggen måtte blitt slept inn til Stavangerfjorden og fått fjernet boligkvarter som en del av forberedelse til boreoppdraget for Shell.⁴⁵¹ Granskningskommisjonen kommenterer at riggen var oppankret med åtte av ti ankerliner, men kommenterte ikke hvorvidt det hadde nevneverdig betydning for ulykken.⁴⁵²

Det er også interessant å se på ulikheten i rapportenes formuleringer knyttet til eksplosjonshypotesene. Den norske rapporten gir eksplosjonshypotesene et kort avsnitt, hvor det kun argumenterer for hvorfor kommisjonen ikke skulle undersøke hypoteser om eksplosjon i D-4 staget.⁴⁵³ Franskmennene gir disse hypotesene om lag en side.⁴⁵⁴ De argumenterer der for hvorfor det er usannsynlig at D4 staget brøt som følge av en eksplosjon. Med andre ord vurderer

⁴⁴⁸ Jourdain et al. 1985b: 216

⁴⁴⁹ Jourdain et al. 1985b: 216

⁴⁵⁰ Jourdain et al. 1985b: 276

⁴⁵¹ Jourdain et al. 1985b: 276

⁴⁵² NOU 1981:11 1981: 38

⁴⁵³ NOU 1981:11 1981: 11

⁴⁵⁴ Jourdain et al. 1985b: 249–250

franskmennene muligheten for en eksplosjon i D-4 staget, men anser andre forklaringer de som mer sannsynlige.

5.3 Stabilitetssvikt

Når vi snakker om stabilitet, virker det som om granskningskommisjonen og de sakkyndige definerer og omtaler tidspunktet for stabilitetssvikt ulikt. I den norske granskningsrapporten fremstår det som om de mener at riggen tapte stabilitet umiddelbart etter tapet av D-leggen, altså med en gang riggen fikk 30 graders krenkning.⁴⁵⁵ Franskmennene mener derimot at riggen lå stabilt helt til den siste ankerwiren røk og plattformen gikk rundt. Både franskmennene og den norske granskningskommisjonen benytter begrepet «Stabilt sideleie» for å beskrive riggens krenkning.⁴⁵⁶ Forskjellen her er at gjennom de videre konklusjonene fremstår det som at franskmennene benytter begrepet mer bokstavelig enn de norske. Franskmennene konkluderer med at riggen lå stabilt selv etter den la seg over på siden. Begge diskursene er samstemte om at plattformen ville ligget betydelig lenger med slagside om ikke plattformens overbygg hadde blitt fylt med vann.⁴⁵⁷ Vektingen av vannfyllingen er derimot veldig ulik i de to rapportene. Mens den norske rapporten forteller at det bare førte til at noen flere havnet i vannet av den grunn, mener franskmennene at et betydelig antall personer ekstra ville kunnet bli reddet av helikopter direkte fra riggen.⁴⁵⁸ Igjen ser vi at protokollopplysningene om at vannfyllingen har fremskyndet kantringen er de to rapportene samstemte om. Derimot er ikke rapportene samstemte når det kommer til vannfyllingens betydning for at det ble en *katastrofe* og ikke bare en ulykke. Franskmennene legger ansvaret for stabilitetssvikten hos operatør og eier av riggen, da driftshåndboken ikke ble fulgt og flere av de vanntette dørene som etter driftshåndboken skulle vært lukket til enhver tid foruten gjennomgang, var festet i åpen stilling og dermed umulige å lukke.⁴⁵⁹ Granskningskommisjonen er i grunnen enig i at disse bruddene på driftshåndbokens retningslinjer er alvorlige og sterkt kritikkverdige, i hvert fall i selve kapittelet

⁴⁵⁵ NOU 1981:11 1981: 199–200

⁴⁵⁶ NOU 1981:11 1981: 9,18,114,116,117,181,201

⁴⁵⁷ NOU 1981:11 1981: 200

⁴⁵⁸ NOU 1981:11 1981: 200

⁴⁵⁹ Jourdain et al. 1985b: 230

om stabilitetssvikt.⁴⁶⁰ I sammendraget finner vi bare en kort omtale hvor det ikke står noe om at noen luker og dører ikke lot seg lukke.⁴⁶¹

5.4 Inspeksjoner

I begge rapportene kommenteres det at sprekkene rundt hydrofonholderen ikke ble oppdaget. Granskningskommisjonen mener at man ikke kan legge ansvaret på klasseselskapet Veritas, og at sprekken ikke ville ha blitt funnet om et annet selskap hadde hatt ansvaret for inspeksjonen.⁴⁶² Franskmennene mener derimot at siden Veritas ikke hadde spesifikk kunnskap om pentagonrigger, burde de i større grad rådført seg med klasseselskap som hadde inspeksjonsansvar for de andre pentagonriggerne, og dermed mer erfaring med hvordan de burde inspiserer rigger av denne typen.⁴⁶³

Kommisjonen retter søkelyset mot Sjøfartsdirektoratets regelverk som årsak til mangelfulle inspeksjoner. De mener at regelverket var for lite spesifikt om hvor ofte og hvordan slike rigger skulle inspiseres. I regelverket fantes det heller ingen spesifikke regler for halvt nedsenkbare rigger, slik Kielland var. Derfor blir det vanskelig å definere hvilket regelverk riggen skulle underlegges. Kommisjonen frikjenner likevel norske myndigheter. Franskmennene peker derimot direkte på Veritas, da plattformen var bygget på en måte slik at deballasting enkelt kunne gjøres ved pent vær, og man da hadde tilgang til stagene under plattformen.⁴⁶⁴ I tillegg kritiserer franskmennene operatøren for å ikke ha gjort noe da det kommer frem at kaptein Sæd kjente til sprekkdannelse i stag og bekymret seg for å mønstre på Kielland i forkant av ulykken.⁴⁶⁵ Dette er imidlertid aldri formelt dokumentert, annet enn i avhør med logoped Engenberg i etterkant av ulykken og Egenbergs håndskrevne notater (figur 2).⁴⁶⁶ Kaptein Sæd omkom i havariet, så det finnes ingen avhør av kapteinen. Egenbergs avhør fant sted etter granskningskommisjonen hadde levert sin rapport, så dette var informasjon kun kjent for de sakkyndige. Det er ikke funnet noe dokumentasjon på at Kaptein Sæd har rapportert inn ut over Egenbergs vitnesbyrd.⁴⁶⁷ Flere av aktørene (Forex Neptune og CFEM) gav tilbakemelding til

⁴⁶⁰ NOU 1981:11 1981: 36, 98

⁴⁶¹ NOU 1981:11 1981: 200

⁴⁶² NOU 1981:11 1981: 89

⁴⁶³ Jourdain et al. 1985b: 143

⁴⁶⁴ Jourdain et al. 1985b: 153–154

⁴⁶⁵ Egenberg 1980; Jourdain et al. 1985b: 247

⁴⁶⁶ Egenberg 1980

⁴⁶⁷ Egenberg 1980

videre førte til det avgjørende bruddet i D-6 staget. I ekspertenes rapport står det at de ikke kan si sikkert hva denne unormale belastningen var. Med denne formuleringen kan det tolkes slik at de sakkyndige anser utrivningsbrudd som den sannsynlige utløsende årsaken, men de er ikke sikre på hva som kan ha utløst dette. Samlet ser man at franskmennene tydelig legger mindre vekt på sprekken og den franske sveisefeilen i forhold til nordmennene.

Franskmennene kritiserer nordmennenes mangel på undersøkelse og vektlegging av riggens drift mellom leveringstidspunkt og havariet.⁴⁷³ De mener at riggen ble brukt i strid med driftshåndboka i flere år før havariet. Riggen var ankret uforsvarlig med bare åtte av ti ankere i bruk mer eller mindre hele riggens fartstid.⁴⁷⁴ Dette blir nevnt i kommisjonsrapporten også, men ikke ansett å tilføre nevneverdig belastning på stagene i plattformen. Ekspertene mener at oppankringen i seg selv ikke kan ses på som en årsak alene til ulykken, men heller som en medvirkende faktor i et sammensatt bilde.⁴⁷⁵ I tillegg ble riggen ombygget fra borerigg til boligplattform uten at Stavanger Drilling informerte verftet CFEM. De sakkyndige mener at også dette er i strid med driftshåndboka, men med tanke på vekten på dekk, var det likevel en forsvarlig ombygging.

Det franskmennene går hardest ut mot var granskningskommisjonens lave vekting av de åpne lukene og dørene i plattformen. Begge rapportene er enige om at dette var grunnen til at plattformen gikk rundt så fort som den gjorde.⁴⁷⁶ De franske ekspertene mener dette er en hovedårsak til at ulykken ble en katastrofe, mens kommisjonen mener dette bare førte til at et antall personer ekstra omkom.⁴⁷⁷

5.6 Redning og evakuering

Når det kommer til evakueringen fra riggen, kommenteres det i begge rapportene at det var dårlige livbåtøvelser og mangelfull sikkerhetsopplæring.⁴⁷⁸ Nordmennene kommenterer at livbåtøvelsene var for dårlige. Øvelsene gikk ut på at bemanningen møtte opp ved livbåten, ofte uten å gå inn i livbåten, ble krysset av på ei liste, og så var øvelsen over. Ifølge den franske rapporten var den generelle holdningen rundt evakueringsøvelser og sikkerhet på riggen ansett

⁴⁷³ Jourdain et al. 1985b: 46–47

⁴⁷⁴ Jourdain et al. 1985b: 210

⁴⁷⁵ Jourdain et al. 1985b: 216

⁴⁷⁶ NOU 1981:11 1981: 200

⁴⁷⁷ NOU 1981:11 1981: 200

⁴⁷⁸ Jourdain et al. 1985b: 243; NOU 1981:11 1981: 193

som mindre interessant for mange av Kiellands mannskap og gjester. De mener at pentagonrigger hadde et så godt rykte på seg at særlig gjestene ikke så poenget i å sette seg inn i sikkerhetsrutiner.

Med tanke på å redde personer er begge gruppene enige i at det var svært uheldig at Silver Pit var lokalisert alt for langt fra Kielland til å ha mulighet for å redde noen som helst. I og med at Silver Pit var Kiellands hjelpefartøy, burde den vært første båt på åstedet.

5.7 Definisjonsmakt og hegemoni

I en slik sak kjemper diskursene her om råderett til å være den ledende diskursen innen fagfeltet Kielland-ulykken.⁴⁷⁹ Det burde finnes en interesse innad i hver av diskursene å ha diskursivt herredømme. Jeg skal her se på hvordan dette hegemoniet har utviklet seg i tråd med publikasjoner og det som ellers har foregått innad i miljøet.

1981: Etter at den norske kommisjonen leverte sin rapport, ble den som nevnt tidligere gjort til en nasjonal offentlig utredning. Med dette godkjente Brundtland-regjeringen den ulykkesforklaringen som kom frem i rapporten. I Norge har man generelt stor tillitt til staten, og dermed gav dette rapporten en institusjonell makt, en validitet og bemyndigelse.⁴⁸⁰ Ganske automatisk definerte da denne rapporten hva den norske offentligheten så på som den regjerende diskursen. I samfunnet levde likevel fortsatt alternative årsaksforklaringer. Kiellandfondet slo seg ikke til ro med denne forklaringen og at alle de savnede ikke var funnet. Riggeren lå på dette tidspunktet med beina opp utenfor Vaulen i Stavanger. Kiellandfondet jobbet da for å få riggeren snudd.

Kian Reme ble leder i Kiellandfondet som arbeidet i første omgang for å få gjennomført sruing av plattformen.⁴⁸¹ Statsminister Nordli uttrykket at det ikke skulle stå på penger å få riggeren snudd.

Den norske granskningskommisjonens rapport brukes også som hovedgrunnlag da forsikringspoolen, Phillips og Stavanger Drilling går til søksmål mot CFEM, Forex Neptune og Est. Richard Ducros.

1983: Etter flere mislykkede forsøk og flere hundre millioner kroner brukt, lyktes til slutt sruingen av riggeren. Under hele prosessen var det store diskusjoner på hvor mye skulle staten

⁴⁷⁹ Neumann 2021: 168–169

⁴⁸⁰ Joly & Witoszek 2023: 9; Neumann 2021: 168

⁴⁸¹ Reme 2021: 75

betale for å få snudd riggen. Omsider ble den snudd, og noen få levninger ble funnet om bord. Granskingskommisjonen hadde befarings på riggen, og publiserte en tilleggsuttalelse.⁴⁸² Også denne ble en NOU, altså indirekte en uttalelse fra det som når var blitt Willoch-regjeringen. I denne tilleggsuttalelsen kom det frem at kommisjonen ikke hadde funnet noe nytt, men bare fått bekreftet de konklusjonene de trakk i den første rapporten.⁴⁸³ Det som er interessant er at i denne uttalelsen skrev de at de selv ikke anbefalte å få riggen snudd allerede i sin første rapport. I samfunnet var det en kjent sak at snuingen ble veldig mye mer kostbar for staten, enn hva staten først så for seg. På grunn av det lave antallet levninger som ble funnet om bord, syntes mange i samfunnet at snuingen var bortkastet. Denne holdningen spilte kommisjonen videre på ved å ta avstand fra snuoperasjonen. Kielland-fondet hadde stått i front for å få gjennomført snuingen. Samtidig var Kielland-fondet den kraftigste motstemmen for kommisjonen.

1985: Etter den franske rapporten ble fremlagt for den franske handelsretten, ble det kjent at franskmennene hadde kommet med en annen konklusjon enn den norske granskningen. Næsheim gikk ut i media og kommenterte at han ikke kunne forstå hva franskmennene hadde gjort som fikk dem til å konkludere med at en ytre påvirkning fikk D-6 til å knekke.⁴⁸⁴ At Næsheim gikk ut og kommenterte den franske rapporten, var med på å opprettholde det eksisterende herredømmet til den offisielle norske diskursen. Samtidig bidro dette til å skape inntrykket av at den franske rapporten var en ren forsvarsrapport fra de franske interessentene. Kiellandfondets leder Reme gikk allerede i september 1985 ut i media og meldte de pårørendes frykt for at denne holdningen skulle feste seg.⁴⁸⁵

⁴⁸² NOU 1983:53 1983

⁴⁸³ NOU 1983:53 1983: 7

⁴⁸⁴ Tagesen 1985

⁴⁸⁵ Tagesen 1985

FIGUR 3: BRUTT LENKE - AVDUKING AV MINNESMERKE OVER "ALEXANDER L. KIELLAND"-ULYKKEN (1986) NORSK OLJEMUSEUM

1986: Monumentet «Brutt lenke» ble avduket 20. mars.⁴⁸⁶ Monumentet illustrerer den siste ankerwiren som røk og førte til at Kielland gikk rundt. Under avdukingen var det offentlige Norge representert i kraft av både kronprins Harald, kirke- og kulturminister Kjell Magne Bondevik og ordføreren i Stavanger.⁴⁸⁷ Innen diskursteori kan man beskrive dette monumentet som en materialisering av diskursen. Man kan videre stille seg spørsmålet om hvilken diskurs fremmer denne materialiseringen? Hvorfor forestiller det en lenke fremfor for eksempel en stagstump eller en plattformfot? Man kan da trekke konnotasjoner til at det omhandler en tydelig vektlegging av bruddet på ankerwiren som viktigere enn bruddet i D-6 staget, slik det gjøres i den franske rapporten. Da kan vi si at allerede i 1986 gav den norske stat en grad av støtte til den «nye» diskursen. Antageligvis var ikke dette noe myndighetene tenkte på da de møtte opp på avdukingen av monumentet. Man kan anta at myndighetene stilte opp for å vise

⁴⁸⁶ Norsk Oljemuseum 2017

⁴⁸⁷ Norsk Oljemuseum 2017

støtte til alle de direkte berørte av ulykken. Likevel sender dette et signal, og signalet synes å være mer til støtte for den franske diskursen.

Dersom vi i stedet ser på diskursen som er basert på granskingskommisjonens rapport, kan vi finne materialitet i form av en stagstump. Denne stagstumpen står utstilt på Norsk Oljemuseum. Ved etablering var både Phillips Petroleum og DNV på lista over sponsorer.⁴⁸⁸ Phillips (nå ConocoPhillips) er fortsatt den dag i dag sponsor for museet.⁴⁸⁹ Man kan da anta at det kan være utfordrende for museet å presentere en balansert virkelighet, da flere av aktørene i Kielland-katastrofen også er sponsorer for museet.

Etter 1986 ble det relativt stille i media. Kiellandfondet arbeidet for å holde ulykken på dagsorden, men samfunnet foruten de direkte berørte var gått lei. Snuingen av riggen hadde kostet staten millionbeløp, noe som kunne virke bortkastet. Da kommisjonen heller ikke fikk noe særlig utbytte av snuingen virket det for mange som bortkastede penger.⁴⁹⁰ Kielland-fondet sendte sin siste rapport til Stortinget i 1990, og la seg formelt ned i 1999.⁴⁹¹ I Norge var fortsatt den norske diskursen med utgangspunkt i granskningsrapporten den ledende diskursen, da den franske var stemplet som en forsvarsrapport.

1991: Partene i den franske handelsretten kom til et forlik som ble holdt hemmelig. Originalkravet fra 1981 var på omkring 700 millioner norske kroner.⁴⁹² I dagens kurs vil dette tilsvare omtrent 2,64 milliarder norske kroner.⁴⁹³ I forliket var beløpet betalingen fra de franske interessene redusert til om lag 7,7 millioner dollar.⁴⁹⁴ Dette tilsvarte i 2022 cirka 46 millioner kroner.⁴⁹⁵ Omregnet til dagens verdi blir det om lag 91,4 millioner.⁴⁹⁶ Altså fikk den norske forsikringspoolen og Phillips om lag 3,5 prosent av kravet de gikk til sak med. I den delen av forliket som Kongsnes avdekket i 2016, ble det ikke presisert valuta på forlikssummen. I 2020 gravde historiker og Håvard Klyve Parr frem resten av forlikavtalen.⁴⁹⁷ Her kom det frem at utbetalingen var i dollar samt en rabattavtale for Phillips på 87,5 millioner kroner ved fremtidige

⁴⁸⁸ *Sponsorer ved etablering | Norsk Oljemuseum u.å.*

⁴⁸⁹ *Sponsorer | Norsk Oljemuseum u.å.*

⁴⁹⁰ NOU 1983:53 1983

⁴⁹¹ Reme 2021: 256

⁴⁹² Kongsnes et al. 2016: 193

⁴⁹³ *Priskalkulator u.å.*

⁴⁹⁴ Fanebust 2022: 235

⁴⁹⁵ Pedersen 2012

⁴⁹⁶ *Priskalkulator u.å.*

⁴⁹⁷ Kongsnes & Tollaksen 2020

kjøp fra Schlumberger-konsernet.⁴⁹⁸ Uansett hvordan man vrir og vender på resultatet av dette forliket, ble de norske interessene stående som taper. Oljeforsikringspoolens advokat Georg Scheel bekreftet i 2016 at dette forliket innebar et norsk tap i rettsaken, da forlikssummen var så langt unna originalkravet.⁴⁹⁹ Dette forliket fikk flere til å tvile på styrken i den norske etterforskningen. Forliket bekrefter, ifølge Lars Gaute Myhrer i SINTEF, at hele årsaksforklaringen ikke kan ligge hos CFEM.⁵⁰⁰ Siden dette ikke ble informert om, beholdt likevel den «norske» diskursen sin posisjon. Gjennom 90- og 2000-tallet er det stort sett stille om Kielland-ulykken.

2016: Aftenbladet publiserte et magasin som igjen relanserte tankene fra den franske granskningen om at det var mer enn en sveis som var årsak i ulykken.⁵⁰¹ Smith-Solbakken fulgte i etterkant som redaktør opp med bokserien *Råolje* og greide ut mer angående rundt forliket Kongsnes hadde funnet. De konkluderte i boka med at forliket viste at saksøkende part hadde godtatt at hele forklaringen på ulykken ikke kunne ligge i Frankrike. Dette førte til at definisjonsmakten hos granskningskommisjonen ble redusert, mens den franske rapportens stilling økte i norsk offentlighet.

Samme år ble Kielland-nettverket opprettet av Kian Reme. Reme og nettverket startet et arbeid for å kunne fremme ny offentlig granskning. Begrunnelsen var at det nå var kommet frem mye ny informasjon.

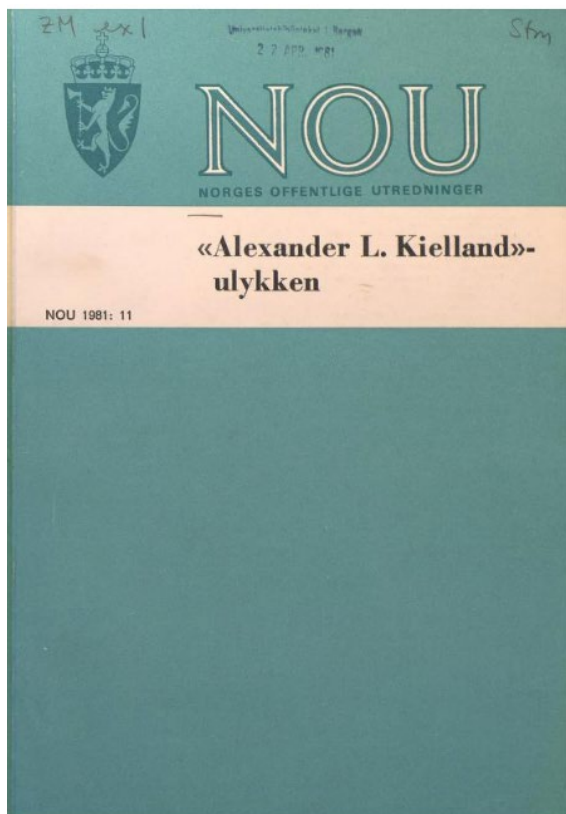
2021: Riksrevisjonens gjennomgang av granskningskommisjonens arbeid påviste klare svakheter. Likevel anbefalte Riksrevisjonen ikke en ny granskning, fordi de mente det ikke var mulig å fremskaffe ny informasjon som ville endre årsaksbildet – særlig fordi selve plattformen var senket.

⁴⁹⁸ Fanebust 2022: 238

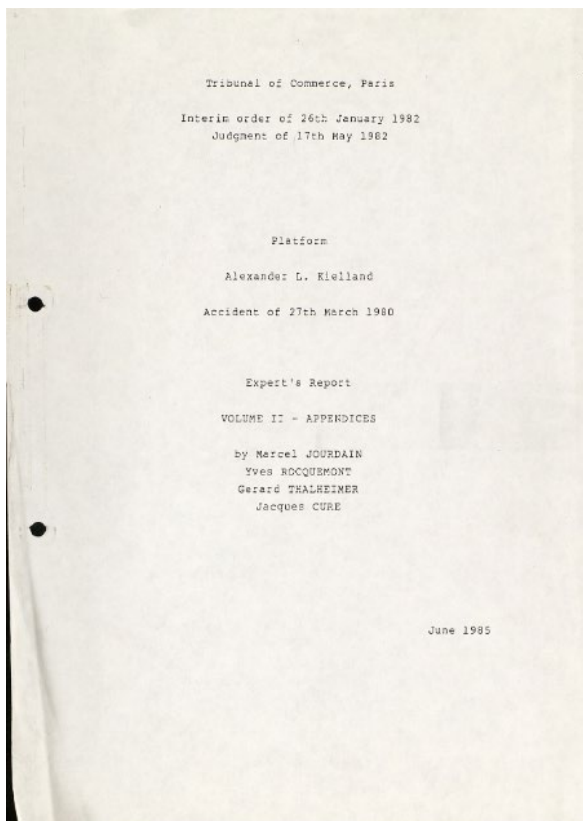
⁴⁹⁹ Kongsnes et al. 2016: 193

⁵⁰⁰ Kongsnes et al. 2016: 193

⁵⁰¹ Kongsnes & Skretting 2016

FIGUR 4: FORSIDEN TIL NOU 1981:11⁵⁰²

FIGUR 5: FORSIDEN TIL JOURDAIN ET AL, ENGELSK OVERSETTELSE⁵⁰³

Den norske granskningen fikk som nevnt allerede ved sin tilblivelse høy status i det norske samfunnet, da staten gav den ut som NOU. Bare ved å se på forsiden av dokumentet, ser man at dette dokumentet er offisielt. Over ser man forsiden til både kommisjonsrapporten (figur 4) og den engelske oversettelsen av ekspertenes rapport (figur 5). Jeg viser den engelske oversettelsen fordi det var denne versjonen av rapporten som møtte de interesserte som leste rapporten i Norge. Her ser man basert på fremsiden at NOU-en ser langt mer offisiell og visuelt langt penere ut enn den franske rapporten. Den har en materialitet som reflekterer tyngde og makt. Bare ut fra dette skal det mer til for å utfordre den norske kommisjonsrapporten. Da de franske ekspertene, Reme og Kielland-fondet utfordret kommisjonens konklusjoner, tok kommisjonsleder Næsheim innledningsvis til motmæle. Etter dette er det grunn til å mistenke at kommisjonen anså sin posisjon i samfunnet som så sterk at de ikke trengte å forsvare sine konklusjoner. Neumann skriver at «Den som skriker høyest, vil ofte vinne».⁵⁰⁴ Kommisjonen mente antakeligvis de hadde «skreket» høyt nok.

⁵⁰² NOU 1981:11 1981

⁵⁰³ Jourdain et al. 1985a

⁵⁰⁴ Neumann 2021: 64

Dette går imidlertid imot hva Neumann anser som essensielt for å holde på definisjonsmakt.⁵⁰⁵ For å holde denne makten, mener han at man må holde tematikken relevant og minne samfunnet på sin definisjon. Forliket i den franske handelsretten ble holdt hemmelig, og ikke skrevet om i noen norske aviser.⁵⁰⁶ Da også Kiellandfondet la ned 1999, var det ingen igjen av de som skrek om Kielland som ble hørt. Ikke før 2016 kom det frem at det var inngått et forlik i 1991. Men dette gjorde at Kielland igjen kommer på dagsorden. Fordi summene i forliket viste så tydelig at de norske interessene var taper av søksmålet, begynte stadig flere å undre seg på hvorfor søksmålet hadde endt slik. Da Smith-Solbakken og hennes kollegaer samlet minner i minnebanken, kom det igjen frem stemmer som ikke var enige i den norske granskningskommisjonens forklaringer.⁵⁰⁷ Avisartikler ble laget og flere bøker skrevet av blant andre Skretting, Kongsnes, Smith-Solbakken, Reme og Fanebust.⁵⁰⁸ Alle viste stilte de spørsmålstegn var ulike aspekter ved den norske diskursen. Fra kommisjonsrapportens diskurs har det vært taushet, og den har derfor over tid tapt sin hegemoniske posisjon. Det hele toppet seg da Riksrevisjonen la frem sin gjennomgang av ulykken. Da kom også myndighetene selv med kritikk av granskningskommisjonens arbeid.⁵⁰⁹ Fordi kommisjonsrapporten har fått mye kritikk og mange spørsmål rettet mot seg i nyere tid, uten at den er blitt forsvart i nevneverdig grad, kan det tyde på at den franske rapporten har fått en større plass i det norske samfunnet. I de siste årene har den tilhengerne av den franske diskursen fremmet sine synspunkter både høyest og oftest. Ifølge Neumann vil man da ofte vinne frem i diskursenes innbyrdes kamp.⁵¹⁰

⁵⁰⁵ Neumann 2021: 92–93

⁵⁰⁶ Skretting 2019: 314

⁵⁰⁷ Smith-Solbakken et al. 2019

⁵⁰⁸ Fanebust 2022; Kongsnes et al. 2016; Paulsen & Smith-Solbakken 2017; Reme 2021; Skretting 2019

⁵⁰⁹ Riksrevisjonen 2021b

⁵¹⁰ Neumann 2021: 64

6: Konklusjon

Hensikten med denne oppgaven har i første omgang vært å finne ut om det er divergens mellom konklusjonene og fremstillingene i den norske og den franske granskningen av Alexander L. Kielland – ulykken. Som et utgangspunkt vil jeg si at dersom man ser overfladisk på rapportene, kan de virke enige om det meste. Gruppene er enige om hendelsesforløpet og at ulykken hadde sin start med et brudd i D6-staget, som førte til at riggen mistet hele D-leggen.⁵¹¹ Riggen la seg så over i et sideleie på cirka 30 grader. Den lå slik en kort periode, frem til den siste ankerlinen røk og riggen gikk helt rundt. Begge er tilsynelatende enige om at plattformen kunne ligget lenger med slagside, dersom instruksjonen om at alle luker og dører i nedre del av plattformen skulle holdes lukket ved uvær, hadde blitt fulgt. Videre konkluderer begge rapportene med at sikkerhetsopplæringen på plattformen var for dårlig.

En grundigere analyse som gjennomført ovenfor viser imidlertid at det finnes signifikante og viktige forskjeller. De mest sentrale forskjellene finner man i rapportenes ulike vekting av et sammensatt ulykkesbilde. I utgangspunktet kan det se ut som at rapportene er enige om dette, da den norske granskningskommisjonen innledningsvis skriver at tapet av D-søylen ikke nødvendigvis trengte å medføre en katastrofe.⁵¹² Til tross for dette, konkluderer de likevel at ulykken hadde én hovedårsak.⁵¹³ Denne hovedårsaken er et brudd i D-6 staget, som følge av en sveisefeil i innsveisingen av en hydrofonholder.⁵¹⁴ Franskmennene nevner den samme årsaken, men omtalte den som *utløsende årsak* i stedet for *hovedårsak*.⁵¹⁵ Som sitert tidligere mener franskmennene ulykken var et resultat av en rekke uheldige omstendigheter.⁵¹⁶

En annen uenighet grunner i hvorvidt det ville vært mulig å oppdage sprekkdannelse på et tidligere tidspunkt. Granskningskommisjonen konkluderer med at uavhengig av hvem som gjennomførte inspeksjoner og om alle inspeksjonene ble gjennomført etter gjeldende regler, ville sprekkdannelsene sannsynligvis ikke blitt oppdaget.⁵¹⁷ Med grunnlag i Veritas sin manglende erfaring med pentagonrigger og hvor enkelt det ville være å heve stagen over

⁵¹¹ Jourdain et al. 1985b: 100; NOU 1981:11 1981: 12

⁵¹² NOU 1981:11 1981: 11

⁵¹³ NOU 1981:11 1981: 200

⁵¹⁴ NOU 1981:11 1981: 200

⁵¹⁵ Jourdain et al. 1985b: 268

⁵¹⁶ Jourdain et al. 1985b: 273

⁵¹⁷ NOU 1981:11 1981: 200

vannoverflaten, mener de franske ekspertene derimot at det ville være fullt mulig å oppdage sprekkdannelsene.⁵¹⁸

Det er også en tydelig ulikhet i hvilken grad rapportene vektlegger bruksfeil, altså bruk som ikke samsvarer med driftshåndboken. Kommisjonen påpeker flere punkter gjennom sin rapport som sto i strid med driftshåndboka. Til tross for dette blir bare et fåtall av disse punktene med til konklusjonen, hvor de blir satt tydelig i andre rekke, som sekundære årsaker. De mest sentrale eksemplene på feilbruk er oppankring med bare åtte av ti ankre over tid og vanntette luker som var sveiset eller bundet fast i åpen stilling. Franskmennene trekker frem den uriktige oppankringen som et forhold som ikke kan ses på som en hovedårsak, men en faktor som fikk sprekken på D-6 staget til å utvikle seg raskere enn den ellers ville gjort.⁵¹⁹

Begge gruppene er enige om at riggen hadde hatt mulighet til å ligge lenger med 30 grader slagside dersom alle luker i gjenlevende søyler og nedre dekk hadde vært lukket, slik driftshåndboken instruerte.⁵²⁰ De franske ekspertene understreker også at det på ulykkestidspunktet ikke ville være mulig å få plattformen vannrett, da vanntette dører og luker var sveiset eller festet med tau i åpen stilling slik kommisjonen selv dokumenterte.⁵²¹

For å svare konkret og oppsummerende på min problemstilling vil jeg konkludere med at det finnes flere sentrale ulikheter mellom den norske granskningskommisjonens rapport og rapporten fra de franske ekspertene. Disse forskjellene kan være årsak til at forliket fra 1991 endte med det som Georg Scheel omtalte som et klart tap for norske interesser.⁵²²

Det finnes altså en opprinnelig norsk og en senere fransk diskurs for Kielland-katastrofen, og de kan skilles tydelig fra hverandre. Da jeg startet arbeidet med de to rapportene, hadde jeg en hypotese om at hver av gruppene ville jobbe etter en nasjonal stolthet i bunn. Etter å ha arbeidet med rapportene over tid, sitter jeg igjen med et inntrykk av at denne hypotesen ikke stemmer. Etter nærmere analyse fremstår det som at de norske interessene hadde mer å tjene på å lokalisere årsaken utenfor norske grenser, enn hva franskmennene hadde. Da jeg introduserte ekspertenes rapport, presenterte jeg riksrevisor Foss sitt utsagn på Dagsnytt 18.⁵²³ Med bakgrunn i min analyse, anser jeg Foss sitt utsagn om at den norske kommisjonsrapporten er en

⁵¹⁸ Jourdain et al. 1985b: 143

⁵¹⁹ Jourdain et al. 1985b: 216

⁵²⁰ Jourdain et al. 1985b: 88, 131

⁵²¹ Jourdain et al. 1985b: 230; NOU 1983:53 1983: 10

⁵²² Kongsnes et al. 2016: 193

⁵²³ 9. mars 2021 – Dagsnytt 18 2021

granskning, mens den franske er en forsvarsrapport, som feil.⁵²⁴ Den norske kommisjonen plasserer årsaken til ulykken i Frankrike. De franske sakkyndige er i større grad opptatt av å understreke at det var et sammensatt årsaksbilde, med ansvar *både* i Frankrike og Norge. Dette kan indikere en større grad av nasjonal interesse i konklusjonene til den norske kommisjonen enn i den franske rapporten.

⁵²⁴ 9. mars 2021 – Dagsnytt 18 2021

Referanseliste

9. mars 2021 – *Dagsnytt 18*. (2021, 9. mars). <https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/202103/NNFA56030921>

Almar-Næss, A., Haagensen, P. J. & Simonsen, T. (1986). *Comments on the french experts' report concerning the causes of the loss of the «Alexander L. Kielland» platform* (SAST/A-101906/Da/L0008; STF18 F86004; s. 50). SINTEF; Statsarkivet i Stavanger.
<https://www.digitalarkivet.no/oe10511811210143>

Becherini, B. (2022, 14. april). *Jacques Curé nous a quittés*.

<http://traitementsetmateriaux.fr/Actualites/Hommes-et-entreprises/Fiche/10921282/Jacques-Cure-nous-a-quittes#.ZGEZpnZBy3C>

Biographie Gérard Thalheimer Ingénieur. (u.å.). Hentet 13. mai 2023, fra

https://www.whoswho.fr/decede/biographie-gerard-thalheimer_3665

borerigg. (2020). I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/borerigg>

Bølstad, M. M. (Regissør). (2022a, 13. februar). 123 (sesong 2 episode 8) [Tv-serie]. I *Lykkeland*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/lykkeland/sesong/2/episode/7/avspiller>

Bølstad, M. M. (Regissør). (2022b, 13. februar). Mayday (sesong 2 episode 7) [Tv-serie]. I *Lykkeland*. NRK. <https://tv.nrk.no/serie/lykkeland/sesong/2/episode/7/avspiller>

Dahle, E. A. (1980). *Vurdering av Alexander L. Kiellands stabilitet - del 5* (RA/S-1165/D/L0004; s. 10). NTH; Riksarkivet.

Dick, G. (2020). *Kritikkverdige publiseringsetiske forhold knyttet til vitenskapelig publikasjon «Alexander L. Kielland, Fortielse og forbitrelse»* [Formell klagesak].

Ducout, J. P. (1983, 3. mai). *Hydrophone -Tableau résumé des argument* (2010 015). Archives Tribunal de Commerce.

École Polytechnique. (2021). I *Store norske leksikon*. https://snl.no/%C3%89cole_Polytechnique

Egenberg, G. (1980). *Samtale med kaptein T. Sæd 24.3-80* (2010 015 1251). Archives Tribunal de Commerce.

- Eggen, B. & Gundersen, H. (Red.). (1980). *Nordsjøtragedien*. Pax.
- Engebretsen, E. & Heggen, K. (2012). Å lese makt i tekster. I E. Engebretsen & K. Heggen (Red.), *Makt på nye måter*. Universitetsforlaget.
- Engelstad, F. (2010). *Maktens uttrykk*. Universitetsforlaget.
- Fairclough, N. (2008). *Kritisk diskursanalyse - en tekstsamling* (E. H. Jensen, Overs.). Hans Reitzels forlag.
- Fanebust, F. (2022). *Katastrofe og korrupsjon: det skjulte spillet etter Alexander L. Kielland-ulykken*. Res publica.
- Grellet, L. (1985a, 20. mars). *Aff. «Alexander L. Kielland»* (2010 015 1251) [Brev]. Archives Tribunal de Commerce.
- Grellet, L. (1985b, 28. mars). *Aff. «Alexander L. Kielland» - Liste récapitulative des documents communiqués a messieurs les experts au 27 mars 1985* (2010 015 1251). Archives Tribunal de Commerce.
- Grue, J. (2022). diskurs. I *Store norske leksikon*. <http://snl.no/diskurs>
- Henrat, P. (2014, 18. juni). *CTHS - ROCQUEMONT Yves Ernest Henri*.
<https://cths.fr/an/savant.php?id=116860#>
- Hva skjedde?* (1983, 6. desember). <https://tv.nrk.no/program/FREP45003083>
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?: nyttige verktøy i kvalitativ analyse* (1. udgave). Universitetsforlaget.
- Joly, E. & Witoszek, N. (2023). *Det blåøyde riket - Norske tillitspatologier*. Cappelen Damm akademisk.
- Jourdain, M., Roquemont, Y., Thalheimer, G. & Cure, J. (1985a). *Plattform Alexander L. Kielland Accident of 27th March 1980* (SAST/A-101906/Da/L0008) [Sakkyndig rapport]. Statsarkivet i Stavanger. <https://www.digitalarkivet.no/oe10511811210003>
- Jourdain, M., Roquemont, Y., Thalheimer, G. & Cure, J. (1985b). *Plattformen Alexander L. Kielland. Ulykken 27.mars 1980*. (s. 331) [Sakkyndig rapport]. Tribunal de Commerce.

Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980. (1980a).

L0017: P Hjelpesfartøy (Doku.liste + P1-P6 av 6)/Q Hovedredningsentralen (Q0-Q27 av 27)

(RA/S-1165/D/L0017). Riksarkivet. <https://www.digitalarkivet.no/db50001607300029>

Justisdepartementet, Granskningskommisjonen ved Alexander Kielland-ulykken 27.3.1980. (1980b).

Viktige møter m.v. vedrørende arbeidet til undersøkelseskommisjonen ang. Alexander L.

Kielland ulykken (RA/S-1165/D/L0011). Riksarkivet.

Jørgensen, M. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse: som teori og metode* (1. utgave).

Samfundslitteratur, Roskilde Universitetsforlag.

Kibar, O. (2023, 17. mars). Nye dokumenter om Kielland-ulykken: – Noen har valgt dollarene fremfor

sikkerheten. *Dagens Næringsliv*. [https://www.dn.no/magasinet/dokumentar/jakter-](https://www.dn.no/magasinet/dokumentar/jakter-sprekker-i-fortellingen-om-alexander-l-kielland/2-1-1410814)

[sprekker-i-fortellingen-om-alexander-l-kielland/2-1-1410814](https://www.dn.no/magasinet/dokumentar/jakter-sprekker-i-fortellingen-om-alexander-l-kielland/2-1-1410814)

Kongsnes, E. & Skretting, T. T. (2016, 29. oktober). Det er alt for høy tention i dette ankeret.

Stavanger Aftenblad Magasin, 54.

Kongsnes, E. & Tollaksen, T. G. (2020, 19. september). Kielland-ulykken: Det hemmelige forliket viser

at Norge tapte alt. *Stavanger Aftenblad*.

[https://www.aftenbladet.no/okonomi/i/BJJme0/kielland-ulykken-det-hemmelige-forliket-](https://www.aftenbladet.no/okonomi/i/BJJme0/kielland-ulykken-det-hemmelige-forliket-viser-at-norge-tapte-alt)

[viser-at-norge-tapte-alt](https://www.aftenbladet.no/okonomi/i/BJJme0/kielland-ulykken-det-hemmelige-forliket-viser-at-norge-tapte-alt)

Kongsnes, E., Tunglund, E. M., Wallin Weihe, H.-J. & Daatland, C. D. (2016). «Alexander L. Kielland»-

ulykken: hendelsen, etterspillet, hemmelighetene (M. Smith-Solbakken, Red.). Hertervig

forlag.

Kristoffersen, T. G. (2022, 2. februar). Gode seertall for Lykkeland og Kielland-dokumentar. *Stavanger*

Aftenblad. [https://www.aftenbladet.no/kultur/i/ALBJVn/gode-seertall-for-lykkeland-og-](https://www.aftenbladet.no/kultur/i/ALBJVn/gode-seertall-for-lykkeland-og-kielland-dokumentar)

[kielland-dokumentar](https://www.aftenbladet.no/kultur/i/ALBJVn/gode-seertall-for-lykkeland-og-kielland-dokumentar)

Lie, T. & Fanghol, T. A. (2021, 4. mars). UiS avviser klage om uredelighet i forskning. *Khrono*.

<https://khrono.no/uis-avviser-klage-om-uredelighet-i-forskning/559925>

Madsen, E. (2006, 11. mai). *Aksel Kloster død*. Bergensavisen. <https://www.ba.no/1-41-2092161>

- Moan, T. (2017). *Corriculum Vitae of Torgeir Moan*. NTNU.
- Neumann, I. B. (2021). *Innføring i diskursanalyse: mening, materialitet, makt* (2. utgave). Fagbokforlaget.
- Nilsen, T. (Regissør). (2022a). *Katastrofen Kielland* [Dokumentarserie]. Screenstory.
<https://play.tv2.no/programmer/fakta/katastrofen-kielland>
- Nilsen, T. (Regissør). (2022b). *Katastrofen Kielland- Granskning* [Dokumentarserie]. Screenstory.
<https://play.tv2.no/programmer/fakta/katastrofen-kielland/sesong-1/katastrofen-kielland-1-episode-3-1710033.html?play=true>
- Norsk Oljemuseum. (2017, 22. september). Minnesmerke over «Kielland»- ulykken. *Ekofisk Industriminne*. <https://ekofisk.industriminne.no/nb/minnesmerket-over-kielland-ulykken-avdukes/>
- NOU 1981:11. (1981). «Alexander L. Kielland»-ulykken (s. 360). https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2007062804027
- NOU 1983:53. (1983). «Alexander L. Kielland»-ulykken: tilleggsuttalelse. I *Norbok*. Universitetsforlaget. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008060500039
- Odd Magnus Faltinsen. (2023). I *Wikipedia*.
https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Odd_Magnus_Faltinsen&oldid=1133196863
- oljeplattform. (2023). I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/oljeplattform>
- Om SINTEF - Anvendt forskning, teknologi og innovasjon*. (u.å.). SINTEF. Hentet 19. februar 2023, fra <https://www.sintef.no/om-sintef/>
- Paulsen, T. F. (2020). *Plattformen som ikke kunne velte*. Hertervig akademisk.
- Paulsen, T. F. & Smith-Solbakken, M. (2017). «Alexander L. Kielland»-ulykken ringene i vannet. Hertervig akademisk.
- Pedersen, R. (2012, 19. april). *Historiske valutakurser*. Smarte Penger.
<https://www.smartepenger.no/bank-og-kort/784-historiske-valutakurser>

Priskalkulator. (u.å.). Hentet 9. februar 2023, fra <https://www.norges-bank.no/tema/Statistikk/Priskalkulator/>

Rachline, V. K. (2011, 16. oktober). Klekker ut Frankrikes samfunnstopper. *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/verden/i/oAOej/klekker-ut-frankrikes-samfunnstopper>

Reme, K. (2021). *Kampen om Kielland* (1. utgave). Hertervig Forlag.

Riksrevisjonen. (2021a). *Dokumentliste og referanser*. Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen. (2021b). *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med Alexander L. Kielland-ulykken* (3:9 (2020-2021)). Riksrevisjonen.

Saint-Esteben, R. (1985, 25. mars). *Note de Forex Neptune sur le temignage de Georg Engenberg* (2010 015 1251) [Brev]. Archives Tribunal de Commerce.

Sjøloven av 1893. (1994). *Lov om sjøfarten*. Utenriksdepartementet.

Skretting, T. T. (2019). *Alexander Kielland-ulykken: tragedien, spillet og hemmelighetene som kunne ha veltet en oljenasjon*. Kagge forlag.

Smith-Solbakken, M. (2018). Torgeir Moan. I *Store norske leksikon*. http://snl.no/Torgeir_Moan

Smith-Solbakken, M., Berheim, B., Kongsnes, E., Kvåle, K. M., Mongstad, E. A., Tollaksen, T. G., Tungland, E. M., Våga, F. E. & Weihe, H.-J. W. (2019). *Vi som overlevde*. UiS Scholarly Publishing Services. <https://doi.org/10.31265/usps.13>

Smith-Solbakken, M. & Dahle, E. A. (2020). Alexander Kielland-ulykken. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/Alexander_Kielland-ulykken

Sponsorer | Norsk Oljemuseum. (u.å.). Hentet 8. mai 2023, fra
<https://www.norskolje.museum.no/om-museet/sponsorer-for-norsk-oljemuseum/>

Sponsorer ved etablering | Norsk Oljemuseum. (u.å.). Hentet 8. mai 2023, fra
<https://www.norskolje.museum.no/om-museet/sponsorer-etablering/>

Tagesen, D. (1985, 3. september). Fransk «Kielland»-rapport må drøftes. *Stavanger Aftenblad*.
<http://www.e->

pages.dk/aftenbladet/17285/6/?gatoken=dXNlcl9pZD03MDc0ODU3JnVzZXJfaWRfdHlwZT1jd
XN0b20%3D

Thor Næsheim - Utvalg - Forvaltningsdatabasen - SIKT. (u.å.). Hentet 19. februar 2023, fra

<https://forvaltningsdatabasen.sikt.no/data/utvalg/person/4940>

Tubby, P. J., Harrison, J. D. & Abson, D. J. (1985). *Project report - response to the report of mr. Hyun*

Doc Bau of october 1984 (2010 015 1794; Nr. 22825/13; s. 18). The Welding Institute;

Archives Tribunal de Commerce.

Waring, H. Z. (2018). *Discourse analysis: the questions discourse analysts ask and how they answer*

them. Routledge.

Østlund, O. (1992). Sabotasjen mot «Kielland». I *Norbok* (Korrigert opplag). Falk forlag.

https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2020010848005